

Economisch - Statistische Berichten

50e JAARGANG - 20 OKTOBER 1965 - No. 2513

In GOUDA is men begonnen met de bouw van een nieuw ziekenhuis met 450 bedden.

De ene vleugel zal door het Goudse Diaconessen-Ziekenhuis in gebruik worden genomen, terwijl de andere vleugel het Gemeentelijk Ziekenhuis zal huisvesten. Het middengedeelte zal de gezamenlijke afdelingen omvatten.

Voor dit ziekenhuiscomplex wordt gezocht een toekomstig

ECONOMISCH DIRECTEUR

die zal worden belast met de economische zijde van het management. Aanvankelijk zullen voornamelijk de bouw en de inrichting van het ziekenhuis onderwerp van zijn zorg zijn. Aan de vervulling van deze functie, welke bij voorkeur dient te worden bezet door iemand met ervaring in de leiding van een bedrijf, is een salariering verbonden overeenkomstig het hoge niveau van leidinggevende kwaliteiten, vereist voor de directie van deze vrij grote onderneming.

Sollicitaties, bij voorkeur met de hand geschreven, worden gaarne ingewacht bij: Dr. J. C. Derksen, Schielands Hoge Zeedijk 7, Gouda, tel. (01820) 25 43.

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Bij de afdeling Comptabiliteit en Financiën van het Ministerie van Buitenlandse Zaken kan worden geplaatst een

ECONOOM OF JURIST

als Bureauhoofd.

Gedacht wordt aan een kandidaat, die over goede leidinggevende, organisatorische en redactionele kwaliteiten beschikt en in staat is zich een oordeel te vormen over de zich bij deze afdeling voordoende beleidsaspecten.

Vereist: Doctoraal examen Economie of een Jurist, in het bezit van het diploma S.P.D. of M.O. Economie. Zij die beschikken over een ruime praktijkervaring, bij voorkeur op het gebied van de mechanische administratie, genieten de voorkeur.

Leeftijd: 35-45 jaar.

Salaris: f 1.227,— tot f 1.689,— per maand (referendaris) exclusief 5,3 pCt. huurcompensatie en 4 pCt. vakantietoelage.

A.O.W.-premie voor Rijksrekening.

Schriftelijke sollicitaties onder vac.no. 5-2448/7188 (in linkerbovenhoek brief en env.) zenden aan Bureau Personeelsvoorziening en Bemiddeling van de Rijks Psychologische Dienst, Prins Mauritslaan 1, 's-Gravenhage.

**HOLLANDSCHE SOCIËTEIT
VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.**

A^o 1807

**....meer dan
anderhalve eeuw
levensverzekering**

HOOPDKANTOOR

Herengracht 475, Tel. (020) 22 1322, AMSTERDAM C.

HEAD OFFICE FOR CANADA

Holland Life Building

1130 Bay Street, Tel. WA 5-4511, TORONTO.

34.2

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van de

Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*
Telefoon redactie: (010) 25 29 39. Administratie: (010)
23 80 40. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zonen, Rotterdam; Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Prieledreef 1, Dilbeek.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland f. 36,50 (studenten f. 25) per jaar.*

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.

Losse exemplaren van dit nummer f. 1,25.

Advertenties: *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010) 26 02 60, toestel 908.*

Advertentie-tarief: *f. 0,40 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,80 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.*

COMMISSIE VAN REDACTIE: L. H. Klaassen; H. W. Lambois; P. J. Montagne; J. Tinbergen; A. de Wit.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vierick.

Het is de negocie die de havens maeckt

De rivaliteit tussen Amsterdam en Rotterdam is niet van de laatste jaren. Reeds in de tijd van de Republiek bestond er, zowel op het bestuurlijke als op het commerciële vlak, naijver. Deze heeft allengs subtieler vormen aangenomen en is geëvolueerd van „Mijnheer, Dese is alleen dienende als om you te seggen, dat jij gek sijt, dag dag dag” in 1753 (een zakenbrief van een Rotterdamse aan een Amsterdamse firma) naar „Men moet er zich in Rotterdam nu maar eens van bewust worden dat Amsterdam niets voelt voor de platonische uitwisseling van vriendelijkheden, zolang men daar in de praktijk voortgaat zich in Amsterdamse aangelegenheden te mengen” (burgemeester Van Hall in zijn nieuwjaarsrede van 1961).

Onlangs verscheen een boekje dat deze rivaliteit in economisch-historisch perspectief beziet¹⁾. De auteur, Dr. Joh. de Vries, onderscheidt daarin een viertal fasen, dat het spoor der economische rivaliteit markeert:

a. De tijd vanaf de stichting der steden tot de periode van het ontstaan van de Hollandse stapelmarkt. In de veertiende en vijftiende eeuw begon de ontwikkeling die Holland en Zeeland tot het handelscentrum van de wereld zou maken. Pas na de opstand tegen Spanje kwam Rotterdam tot aanzien en ging zij in de rangorde van de Hollandse stapelmarkt de tweede plaats innemen achter Amsterdam; pas dan kan men spreken van een zekere polarisering van economische rivaliteit.

b. De bloeiperiode van de Hollandse stapelmarkt was ook die van Amsterdam, dat Rotterdam voorlopig verre de baas bleef. Men verwonderde zich wel eens over deze voorsprong, daar juist Rotterdam een gunstiger ligging had. Het is in dit verband dat Dr. De Vries de Rotterdamse vroege vaders citeert, een citaat waaraan de titel van dit stukje is ontleend: „En in dese landen selfs heeft de comparitie tusschen de stad van Amsterdam met haar negocie en situatie, in tegenstelling van het kwartier van de Maas met desselfs negocie en situatie, wel eer doen remarqueren, dat het de haven niet en is, die de negocie maeckt, maer dat het de negocie is, die de havens maeckt” (1701). Terecht voegt de auteur eraan toe: „Maar als die handel er eenmaal is, raakt de stad met de beste haven in een bevoorrechte positie!”. In de achttiende eeuw werd de achterstand van Rotterdam ten opzichte van Amsterdam steeds kleiner.

c. De tijd van verval en heroriëntatie in de negentiende eeuw, 1800-1870. De rivaliteit tussen beide steden werd aan het begin van deze eeuw van wereldzaak tot

provinciale aangelegenheid; de oude naijver tussen Amsterdam en Rotterdam werd overstemd door de concurrentie die Antwerpen beide steden aandeed. Verwonderlijk is het dan ook niet dat Amsterdam en Rotterdam de Afscheiding geenszins betreunden; integendeel, men was blij verlost te zijn van de protectionistische politiek, ten behoeve van het zuiden gevoerd, en van de binnenlandse concurrentie van Antwerpen. Na de sluiting van de Schelde in 1585 vestigden zich Antwerpse handelshuizen in Amsterdam; na de Afscheiding was het Rotterdam dat zij als vestigingsplaats kozen. Door haar betere verbindingen, zowel met de zee als met het achterland, nam Rotterdam een gunstiger positie in. Op den duur werd echter voor haar het Voornse Kanaal, zoals het Noordhollandse Kanaal voor Amsterdam, een onvoldoende verbinding met zee. In 1863 ten slotte kwam tot vreugde van de twee steden na veel ijveren de wet tot verbetering der waterwegen tot stand; Alberdinck Thijm dichtte: Graaf, koen geslacht nu Holland door en lok fortuin in 't spiegland spoor. Dat deed het koen geslacht dan ook en in 1872 werd de Nieuwe Waterweg, in 1876 het Noordzeekanaal geopend.

d. Na 1870 botsen de belangen van de beide steden onophoudelijk, in de scheepvaart en bij het vestigen van stoomvaartlijnen destijds, bij het vestigen van industrieën in de periferie van de grote steden nu. Tegen de eeuwwisseling is de rivaliteit een begrip geworden, tijdens de malaise en de tijd van de tweede wereldoorlog afgezwakt, na 1945 weer opgelaaid: loopt de rivaliteit synchroon met de economische ontwikkeling? De uitlatingen van beide „partijen”, zoals deze weerklinken in „de dialoog der burgemeesters”, zoals de auteur het noemt, worden in belangrijke mate versterkt door de publiciteit die zij krijgen. Dr. De Vries zegt: „Economische rivaliteit kan slechts ontstaan waar activiteit is”. Laten wij het daarop houden.

Wij hebben in navolging van de auteur alleen de economische wedijver ter sprake gebracht. Hoewel wij niet tot diegenen willen worden gerekend, die Rotterdam alleen in economicis een stad van formaat achten, kunnen wij ons heel wel de gevoelens indenken van hen, die Rotterdam gebrek aan sfeer, aan esprit verwijten. Oneens zijn wij het echter met dominee Van Oosterzee die, om voor de laatste maal het boekje te citeren, zou hebben gezegd: „Rotterdam is geen stad om in te wonen voor wie iets hogers dan het materiële begeert”. Dat is een merkwaardige uitlating voor een predikant, die zelf 19 jaar, van 1844 tot 1863, in Rotterdam heeft gestaan.

Vlaardingen.

P. A. DE RUITER.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Het is de negocie die de havens maeckt, door Drs. P. A. de Ruiter	959	Boekbesprekingen:	
Nieuwe fase in de Amerikaanse conjunctuur, door Prof. Dr. H. M. H. A. van der Valk	960	W. H. van Baarle en Mr. C. W. Zeylstra: Reclame, Principes en Praktijk, Deel II, bespr. door Drs. G. J. Aeyelts Averink	968
Ontwikkelingshulp in perspectief, door Dr. J. H. Lubbers	962	James L. Knipe: The Federal Reserve and the American dollar; problems and policies 1946-1964, bespr. door Drs. A. M. Dierick..	970
Financieringsmoeilijkheden voor de woningbouw, door Prof. Dr. Ir. H. G. van Beusekom	965	Notities:	
Ingezonden stukken:		De goederenbeweging in 1964 in een aantal belangrijke Westeuropese zeehavens, door P. Koedijk	971
Quo vadis Luns?, door Mr. M. van Lunen met een naschrift van Mr. G. A. van Haefstn....	967	Mededelingen voor economen	971
De Duitse zeevisserij, door O. de Vries met een naschrift van L. J. M. van den Berk	968	Geld- en kapitaalmarkt, door Prof. Dr. C. D. Jongman	973

Nieuwe fase in de Amerikaanse conjunctuur

De economische expansie in de Verenigde Staten van de laatste jaren verschilt van de na-oorlogse expansies vooral in vier opzichten, namelijk wat de duur, de kostenontwikkeling, de evenwichtige groei en de ruim beschikbare industriële capaciteit betreft. Deze verschijnselen hangen met elkaar samen, zoals later zal blijken.

De huidige conjuncturele opwaartse ontwikkeling is de langste — thans ruim 4½ jaar oud — welke ooit in vredes-tijd in de Verenigde Staten is voorgekomen. Bovendien doen zich nog geen verschijnselen voor waaruit haar spoedige einde zou kunnen worden afgeleid.

Een van de redenen van de lange duur van de huidige expansie — dit is het tweede belangrijke kenmerk — is dat zij niet gepaard is gegaan met een kostenstijging, zoals in de eerste drie na-oorlogse opgaande conjunctuurbewegingen in de Verenigde Staten heeft plaatsgevonden en een permanent verschijnsel in Europa dreigt te worden. Integendeel, de loonkosten per eenheid produkt zijn in de laatste jaren zelfs met 2 à 3 pCt. gedaald. De geringe kostendaling in een periode van economische expansie, zoals deze in de laatste jaren in de Verenigde Staten heeft plaatsgevonden, is in de na-oorlogse periode van inflatie daarom een uitzonderlijk verschijnsel.

De daling van de kostprijzen in de Verenigde Staten is vooral een gevolg van voortschrijdende automatisering en van de richtlijnen voor prijzen en lonen, welke in 1963 door de Kennedy Administratie zijn geïnaugureerd en tot dusverre met vrij goed succes door de Johnson Administratie zijn voortgezet. Hoewel de meningen in de Verenigde Staten over deze richtlijnen verdeeld zijn, kan niet ontkend worden dat zij tot nu toe een gunstig resultaat hebben opgeleverd. Het nieuwe looncontract in de staalindustrie, dat volgens officiële berichten binnen de richtlijnen is gebleven, is daarvan een duidelijk bewijs.

De economische expansie is mede als gevolg van het in het algemeen in acht nemen van deze richtlijnen door vakverenigingen en bedrijfsleven evenwichtig geweest. Dit heeft er mede toe bijgedragen, dat in geen enkele sector van de economie knelpunten¹⁾ zijn ontstaan, zoals onder meer het geval was in de opgaande conjunctuur in de eerste helft van de jaren vijftig. Het ontstaan van knelpunten is vaak het begin van prijsstijgingen en onevenwichtigheden. De Amerikaanse economie is hiervan in de nu reeds ruim 4½ jaar durende economische opgang verschoond gebleven.

Naast de vrij gunstige resultaten van de richtlijnenpolitiek is deze evenwichtige ontwikkeling ook een gevolg van — dit is het vierde bijzondere kenmerk van de huidige expansie — het feit dat de benutting van de industriële capaciteit in de laatste jaren niet sterk is toegenomen. Al enige jaren werkt de Amerikaanse industrie op een capaciteit, welke enige procenten ligt beneden het punt, dat de Amerikaanse ondernemingen prefereren, omdat op dit punt de hoogste efficiency wordt bereikt. Dit punt ligt als gemiddelde voor de gehele industrie op 92 pCt. van de totale industriële productiecapaciteit.

De Amerikaanse industrie werkte enige maanden geleden op 89 pCt. van de industriële capaciteit, slechts 2

tot 4 percentage-punten hoger dan in 1962 en 1963. Daarentegen steeg het benuttingspercentage van de industriële capaciteit in 1955, in ongeveer een jaar tijds, van 84 tot 92 in december 1955. Een jaar later was dit percentage gedaald tot 86, een goed voorbeeld van de onevenwichtige groei in die jaren.

Gezien de sterke stijging van de industriële productie sedert 1962, nl. met meer dan 20 pCt., rijst de vraag waarom de industriële capaciteit intussen niet volledig in gebruik is genomen. Dit is een gevolg van de sterke stijging van de ondernemingsinvesteringen, die dit jaar alleen zullen toenemen met ruim 13 pCt., d.w.z. tot \$ 51 mrd., een niveau dat 50 pCt. hoger ligt dan in 1961. Ten gevolge van de hoge investeringen in de laatste twee jaren is de industriële productiecapaciteit aanzienlijk uitgebreid, een proces dat zich in de eerstvolgende tijd zal voortzetten.

Dit feit is een van de redenen waarom de sterke stijging van de binnenlandse vraag, gepaard gaande met een stijgende uitvoer in de laatste jaren, nog niet tot knelpunten in de Amerikaanse economie heeft geleid. Wat de toenemende vraag betreft, de uitgaven van consumenten zijn sedert het laatste kwartaal van 1963 — het kwartaal onmiddellijk voorafgaande aan de belastingverlaging — gestegen met het enorme bedrag van \$ 45 mrd. in anderhalf jaar, hetgeen een record is voor de Amerikaanse economie. Tevens steeg in 1964 de uitvoer met ruim 10 pCt. De Amerikaanse economie geeft in dit opzicht enigszins het beeld van een race tussen de sterk stijgende vraag en de aanhoudende uitbreiding van het productie-apparaat. Het laatste heeft het tot dusverre nog steeds gewonnen, hoewel de vraag in de laatste jaren wat is „ingelopen”. De capaciteitsbenutting welke enige maanden geleden 89 pCt. bedroeg — misschien thans reeds hoger — gaat tamelijk dicht het ideale benuttingspercentage van 92 benaderen. Dit verschijnsel heeft twee aspecten.

Het eerste is dat de Amerikaanse industrie zich nog altijd bevindt in de fase van toenemende meeropbrengsten; dit verklaart mede de sterk gestegen winsten, waartoe overigens ook de geliberaliseerde afschrijvingsbepalingen van 1962, de verlaging van de ondernemingsbelastingen in 1964 en enkele andere belastingfaciliteiten hebben bijgedragen. Het andere aspect is, dat gegevens betreffende capaciteitsbenutting gemiddelden zijn en dat hoe dichter het werkelijke benuttingspercentage het ideale punt benadert, hoe groter het aantal industrieën wordt, dat dit punt bijna heeft bereikt, heeft bereikt of reeds heeft overschreden. Deze ontwikkeling zou kunnen verklaren waarom er in de laatste maanden een stijging, weliswaar nog heel gering, plaatsvindt van de prijzen van industriële produkten.

Het verschijnsel van een opwaartse druk op de prijzen gaat tevens gepaard met een lichte stijging van de arbeidskosten. Hiervoor kunnen vooral twee redenen worden aangevoerd. In de laatste 10 à 12 maanden zijn enkele belangrijke looncontracten in de Amerikaanse industrie afgesloten, waarbij de loonstijgingen die welke zijn neergelegd in de richtlijnen overtroffen. Het meest bekende geval is dat van de vernieuwing van het looncontract in de automobielenindustrie in het najaar van 1964; de loonsverhoging bedroeg toen ongeveer 5 pCt., dus aanzienlijk uitgaande boven de 3,2 pCt. volgens de richtlijnen.

¹⁾ Afgezien van tijdelijke knelpunten in de staalindustrie in de eerste acht maanden van dit jaar als gevolg van de enorme vraag naar staalprodukten voor voorraadvorming voortvloeiende uit de vrees voor een langdurige staking.

Een andere reden is, dat handhaving van de richtlijnen, gegeven door de Administratie voor de lonen, zoals geschied is in het jongste looncontract van de staalindustrie, nog niet een kostenstabiliteit garandeert. Immers, handhaving van de richtlijnen betekent dat de lonen niet zullen stijgen boven de gemiddelde produktiviteitsstijging. Daarbij gaat men af op historische gegevens, gegevens die wat de arbeidsproduktiviteit betreft, betrekking hebben op een periode van grotere werkloosheid dan op het ogenblik in de Verenigde Staten bestaat. Grote werkloosheid kan echter in een tijd van snelle technologische veranderingen reeds gepaard gaan met een tekort aan geschoold personeel. Dit verschijnsel neemt aan kracht toe naarmate de werkloosheid daalt, zoals in de laatste 12 maanden heeft plaatsgevonden. Daardoor moest het bedrijfsleven in toenemende mate minder geschoold personeel aantrekken, hetgeen altijd kostenverhogend werkt.

Een mogelijke kostenverhoging kan dus van drie kanten komen, nl. door overschrijding van het punt van de meest efficiënte benutting van het produktie-apparaat, door loonstijgingen die de produktiviteitsstijging overtreffen en verder door stijging van de loonkosten als gevolg van een tekort aan geschoold personeel.

Deze laatst genoemde factor is thans in de Amerikaanse economie waar te nemen en door de weliswaar nog geringe stijging van de prijzen van industriële produkten en door de — eveneens nog geringe — stijging van de arbeidskosten. Uit deze ontwikkeling blijkt, dat de Amerikaanse economie in de laatste tijd in een fase van grotere kwetsbaarheid op het gebied van prijzen en lonen is gekomen.

Deze fase is begonnen op een niet precies aan te geven tijdstip. De tamelijk geleidelijke en evenwichtige groei van de Amerikaanse economie in de laatste jaren kent namelijk geen fasen van plotselinge scherpe veranderingen. Deze fase wordt echter gekenmerkt door een benadering van een toestand van volledige werkgelegenheid, welke volgens Amerikaanse opvattingen zal intreden als de benutting van de industriële capaciteit het eerder genoemde percentage van 92 heeft bereikt en de werkloosheid is gedaald tot 4 pCt. Dit laatste percentage is overigens een „interim target”, vastgesteld door de Council of Economic Advisors in 1961. De werkelijkheid is dat de genoemde benutting volgens de laatst beschikbare gegevens 89 pCt. en de werkloosheid 4½ pCt. bedraagt. Terloops zij opgemerkt dat om deze reden een vergelijking tussen de loon- en prijsstijgingen in de meeste Europese landen en de Verenigde Staten, welke in de laatste jaren zo gunstig voor laatstgenoemd land uitvalt, niet mogelijk is. Dat zal eerst het geval zijn indien ook de Verenigde Staten een toestand van volledige werkgelegenheid hebben bereikt. Dan zal moeten blijken of dit land in een dergelijke toestand ook de stabiliteit van prijzen en kosten kan handhaven. Om deze reden is de ontwikkeling op dit gebied in de nieuwe fase zo belangrijk.

Om dit te kunnen beoordelen, zou men de ontwikkeling van verschillende factoren precies moeten kunnen voorspellen, onder meer de te verwachten verdere stijging van de vraag, de verdere uitbreiding van het produktie-apparaat, de stijging van de loonkosten als gevolg van een stijgend tekort aan geschoold personeel en de politiek van het bedrijfsleven ten aanzien van prijsverhogingen.

Afgaande op beschikbare, weliswaar historische, gegevens lijkt het erop, dat sterke algemene prijsstijgingen, ook indien prijsverhogingen van een aantal artikelen zullen plaatsvinden, beperkt zullen blijven. De redenen daarvoor zijn van drieërlei aard.

Het niveau van de ondernemingsinvesteringen ligt thans zo hoog dat het Amerikaanse produktie-apparaat dit jaar zal worden uitgebreid met een percentage, dat waarschijnlijk boven de 5 zal liggen. De industriële produktie zal in de eerstvolgende maanden niet zo sterk stijgen als gevolg van de te verwachten verminderde bedrijvigheid in de staalindustrie. Zelfs als de totale vraag sterk zou toenemen, lijkt het erop, dat de meest efficiënte benutting van het produktie-apparaat als geheel gezien nog niet zo spoedig zal worden bereikt. De marge van 2 à 3 pCt. welke nog aanwezig is en de nog steeds toenemende ondernemingsinvesteringen, welke de bestaande capaciteit verder zullen uitbreiden, zijn waarschijnlijk voldoende om de te verwachten toeneming van de vraag op te vangen. Het ontstaan van knelpunten in bepaalde sectoren is evenwel niet uitgesloten.

Een daling van het werkloosheidspercentage onder de 4 lijkt voorshands ook niet waarschijnlijk in verband met de grote toevloed van jeugdige arbeidskrachten in de eerstvolgende jaren.

Een andere overweging dat prijsverhogingen beperkt zullen blijven, is de grote invloed van President Johnson op het bedrijfsleven, mede als gevolg van de goede verstandhouding die wederzijds bestaat. De veranderingen, welke zich in de laatste jaren in de sociaal-economische opvattingen van een groot deel van het Amerikaanse bedrijfsleven hebben voltrokken, zijn verbazingwekkend. Indien men zich herinnert welke grote reacties het bewust aanvaarden van een begrotingstekort voor stimulering van de economie enkele jaren geleden bij een groot deel van het bedrijfsleven en publiek heeft opgewekt, moet men wel constateren, dat we ook op dit gebied in een periode van versnelling leven. Ten dele is deze verandering ook een gevolg van het grote succes van de belastingverlaging, welke tot een sterke activering van de Amerikaanse economie heeft bijgedragen.

In het algemeen heeft het bedrijfsleven geprofiteerd van het economisch-fiscale programma van de vorige en de huidige President — en doet dit nog steeds — waarvan prijsstabiliteit de kern vormde. Bovendien heeft de huidige President vanaf het begin het vertrouwen gehad van het bedrijfsleven, een vertrouwen dat sedertdien voortdurend is toegenomen. Daartoe heeft ook bijgedragen dat President Johnson blijk heeft gegeven bereid te zijn de stijging van de federale uitgaven als gevolg van de uitvoering van zijn programma van de „Great Society” te beperken door afkapping van programma's, welke voor het land niet meer zo nuttig worden beschouwd als voorheen. Zijn streven naar bezuinigingen op het gebied van de federale financiën en naar vergroting van de efficiency van het overheidsapparaat kan in dit verband niet onvermeld blijven.

Ten slotte heeft de President in de huidige nieuwe fase van de conjunctuur zijn volle gewicht in de schaal gelegd opdat in het nieuwe looncontract voor de staalindustrie lonen zouden worden overeengekomen welke zich houden aan de bekende richtlijnen. Dit is van strategisch belang geweest. Hoewel het er niet naar uitziet, dat een dergelijk optreden van de President in belangrijke loononderhandelingen een permanent verschijnsel zal worden, heeft het toch een geheel nieuw element gebracht en een precedent geschapen, dat mede een bewijs is van de zojuist genoemde snelle wijzigingen van de sociaal-economische opvattingen in de Verenigde Staten.

Ondanks deze gunstige factoren blijft de mogelijkheid van een oververhitting in de Amerikaanse economie be-

In de Verenigde Naties bestaat bezorgdheid over de economisch-sociale toestand in de minder-ontwikkelde landen. Het tempo van hun economische groei neemt af, hun betalingsbalanssituatie is precair, de sociale omstandigheden laten veel te wensen over. Toch lijkt het ontwikkelingsvraagstuk oplosbaar te zijn. Wetenschap en techniek bieden thans mogelijkheden, waarvan vroeger geen sprake was; de kennis van de ontwikkelingsproblematiek is groeiende; de internationale samenwerking, gericht op de oplossing ervan, wordt intensiever. Moeilijke vraagstukken blijven: de bevolkingsexplosie, de achterblijvende agrarische produktie in de ontwikkelingslanden, hun zware buitenlandse schuldenlast en hun manco aan geschoolde arbeidskrachten en experts. Wil men de mogelijkheden van de toekomst activeren, dan moet er een vernieuwd internationaal ontwikkelingsbeleid komen, waarin méér- en minder-ontwikkelde landen, elk met een eigen taak, in samenwerking uitvoering geven aan een „convergente strategie” van wereldwijde economisch-sociale verheffing. Van de Westelijke landen wordt in dit kader een structuurbeleid verwacht, dat op langere termijn het eigenbelang met dat van de armere landen doet samenvallen.

Ontwikkelingshulp in perspectief

Er heerst in de Verenigde Naties bezorgdheid over de economisch-sociale toestand in de minder-ontwikkelde landen. Hun vooruitzichten op materiële verheffing worden niet onverdeeld gunstig beoordeeld. De overtuiging wint veld, dat er aan het ontwikkelingsbeleid, bij gevers en ontvangers, tot nu toe het een en ander heeft ontbroken, en dat het moet worden vernieuwd.

De feitelijke situatie.

Wat is de feitelijke situatie? De economische groei van de minder-ontwikkelde landen als groep genomen werd over de achterliggende jaren langzamer. In de jaren 1955—1960, aldus berekeningen van het secretariaat van de Verenigde Naties¹⁾, bedroeg de groei-voet gemiddeld 4,5 pCt. per jaar; in de periode 1960—1963 daalde het cijfer tot 4 pCt. In 1964 zal wellicht een wat gunstiger cijfer worden geboekt; de voorspelling voor 1965 is weer donkerder gekleurd. Over het geheel genomen ligt halverwege de jaren zestig, op initiatief van wijlen President Kennedy uitgeroepen tot het ontwikkelingsdecennium van de Verenigde Naties, de economische groei van de minder-ontwikkelde landen duidelijk beneden de voor het decennium aanvaarde doelstelling, nl. 5 pCt. per jaar in 1970.

Daarbij voegt zich als probleem van niet alleen materiële doch ook psychologische betekenis het feit,

(slot van vorige blz.)

staan. Het bijzondere van de kwetsbaarheid, het kenmerk van deze fase van de conjunctuur, is dat veranderingen zeer snel kunnen plaatsvinden. In dergelijke omstandigheden werkt een fiscale politiek vaak te langzaam. Daardoor neemt de betekenis van de monetaire politiek voor bestrijding van een inflatoire situatie toe. Monetaire politiek heeft juist het grote voordeel, dat zij mede wegens de psychologische invloed snel kan werken. Een sterk verkroppende monetaire politiek is wel een van de laatste middelen, welke deze Administratie zal willen toepassen.

Washington D.C., 24 september 1965.

v. d. V.

dat in de meer-ontwikkelde Westelijke landen het jaarlijkse cijfer voor de economische groei een versnelling heeft vertoond: 3,4 pCt. in de periode 1955—1960, 4,4 pCt. over 1960—1963, 5 à 6 pCt. in 1964. Aldus werd de kloof tussen het nationaal inkomen per hoofd in de twee groepen van landen verbreed. Een sprekend gegeven is, dat van 1960 op 1962 het gemiddelde inkomen per hoofd in de meer-ontwikkelde Westelijke landen met rond \$ 100 toenam, in de minder-ontwikkelde landen slechts met \$ 5. Twee-derde gedeelte van de wereldbevolking beschikt over niet meer dan éénzesde van 's werelds inkomen; in 1962 bedroeg het jaarinkomen per hoofd gemiddeld in West-Europa \$ 1.033, in Noord-Amerika \$ 2.845, in de minder-ontwikkelde landen \$ 136²⁾.

Voor het groeiperspectief van laatstgenoemde groep is het voorts een ongunstig symptoom, dat haar betalingsbalanssituatie delicaat is. In het begin van de jaren zestig bracht een merkbare expansie van de exportopbrengsten een verbetering in vergelijking met de tweede helft van de jaren vijftig. Sindsdien echter is het beloop van de grondstoffen-exportprijzen weer ongunstiger geworden. De kortstondige verbetering dezer prijzen omstreeks 1963 moet vermoedelijk worden beschouwd als een tijdelijke afwijking op een zich over een langere periode uitstrekkende verslechtering in de ruilvoet van agrarische exportlanden³⁾; een bedenkelijke situatie, vooral nu rente- en aflossingsverplichtingen op buitenlandse leningen een drukkende last voor deze landen zijn geworden.

¹⁾ De hier volgende gegevens zijn voor het merendeel ontleend aan V.N.-document E/4071, getiteld „The United Nations development decade at mid-point”, d.d. 11 juni 1965.

²⁾ Recente O.E.S.O.-berekeningen signaleren een verlangzaming van de Westelijke economische groei. In V.N.-kringen verwacht men daarvan minder gunstige afzetvooruitzichten voor de minder-ontwikkelde landen.

³⁾ Aldus Dr. Sen, Directeur-Generaal van de F.A.O., in een redevoering voor de 39e zitting van de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties d.d. 6 juli 1965.

Man en kamer

Een van de grootste reclamebureaus ter wereld heeft een architectonisch principe. Iedereen die belangrijk genoeg is om een eigen kamer te hebben, wordt geacht die kamer zelf en volkomen persoonlijk in te richten. Zo vindt u daar Louis XVI naast Charles Eames, Early American naast streng Japans, Axminster met pluche naast marmer met roestvrij staal.

Het uitgangspunt vind ik heel gezond. Ik geloof dat die mensen zich op kantoor lekker thuis zullen voelen. (En daarom misschien minder behoefte zullen hebben zich om vijf uur naar huis te begeven...). In elk geval wijkt het verfrissend af van de toonloze eenvormigheid, die hier tot in de hoogste regionen heerst. Hoogstens is er een gradatie in de kwaliteit van de gebruikte meubelen en tapijten. Al te zelden echter kom je in een directiekamer, waarin werkelijk iemand woont.

Als ik een zakelijk interieur maak, ga ik uit van de man en zijn werk. Ik vind dat hij zich in zijn werkkamer moet kunnen ontspannen, zich thuis moet voelen. Misschien wilt u niet zo ver gaan als het genoemde reclamebureau. Ik ook niet — daarvoor ben ik te veel architect. Maar het principe is, lijkt me, een goede basis voor een gesprek.

Han Grooten

Bureau voor binnenhuisarchitectuur
Herenstraat 11-13, Voorburg, Tel. (070) 86 35 24
Willemstraat 23, Rijswijk, Tel. (070) 90 33 54

kelde landen staat, wat hun groeitempo en hun economisch-sociale ontplooiing betreft, wellicht een doorbraak voor de deur. Een versnellingsproces gedurende de resterende jaren van het lopende decennium moet zeer wel mogelijk worden geacht; temeer wanneer men op het standpunt staat, dat onderontwikkeling in verreweg de meeste gevallen niet het gevolg is van het ontbreken van welvaartsbronnen, doch van het onvoldoende activeren en gebruiken daarvan.

Enkele belangrijke vraagstukken.

Wel blijven er moeilijke problemen te overwinnen, voordat het sombere beeld van het heden plaats kan maken voor een betere toekomst; vraagstukken, die de verantwoordelijkheid van zowel de minder- als de meerontwikkelde landen raken, en die derhalve de noodzaak van een gezamenlijke aanpak onderstrepen. In de eerste plaats de *snelle aanwas van de bevolking* in de minderontwikkelde landen. In Azië en Afrika bedraagt de bevolkingsgroei ruim 2 pCt., soms bijna 3 pCt. per jaar. In Latijns-Amerika komt in enkele landen een nog sterkere groei voor. Ook al bestaan er in de economische theorie over het verband tussen bevolkingsaanwas en

Het exportpakket der minder-ontwikkelde landen blijft bij voortduring eenzijdig van samenstelling; hun industriële uitvoer is verhoudingsgewijs onbetekenend. Hun aandeel in de wereldhandel vertoont een dalende tendentie: van eenderde in 1950 ging het omlaag tot een vijfde in 1962. Ook hier is dus sprake van een groeiende voorsprong van de meer-ontwikkelde Westelijke landen. „It is good that the rich are getting richer — that is what economic development is for —. But it is bad that despite our considerable efforts in the first half of this decade, the poor are still poor — and progressing more slowly than present day society can tolerate”; aldus een kernachtige samenvatting⁴⁾ van Adlai E. Stevenson, slechts enkele dagen voor zijn dood.

Denkt men voorts naast de betrekkelijk droge gegevens over verschillen in economische groei nog aan de veelal slechte sociale toestanden in de minder-ontwikkelde landen, de sterke aanwas van de bevolking, hoge kindersterftecijfers, armelijke voedingsstandaarden, overmatig snelle urbanisatie en een vaak grote werkloosheid vooral onder de jongeren⁵⁾, dan tekent zich in het algemeen een somber beeld af.

Hoop voor de toekomst.

Tenzelfdertijd zijn er redenen voor optimisme. De toestand van de minder-ontwikkelde landen behoeft stellig niet uitzichtloos te worden geacht. Waarom zou de levensstandaard, die Westelijke naties hebben weten te bereiken, ook niet voor andere haalbaar zijn? Meer nog: de ervaringen door meer-ontwikkelde landen in hun groeiproces opgedaan, staan ten dienste van hun thans nog minder bedeelde burenen. De laatsten kunnen zelfs hopen, dat het proces van vallen en opstaan, zo kenmerkend voor de historie van de Westelijke economische vooruitgang, hen bespaard zal blijven. Wetenschap en technologie bieden thans mogelijkheden, waarvan men vroeger niet durfde dromen. Vooral de wetenschap der ontwikkelingseconomie heeft sinds de tweede wereldoorlog belangrijke vorderingen gemaakt. Het inzicht in het ontwikkelingsproces is belangrijk verdiept. Hoewel de steen der wijzen hier nog niet gevonden is, wordt toch geheim na geheim ontsluitend. Parallel daaraan is de techniek van het overheidsingrijpen geperfectioneerd. Planning en programmering zijn niet alleen gangbare termen geworden; zij krijgen in tal van minder-ontwikkelde landen ook een steeds reëler inhoud. Tegelijkertijd is in de meer-ontwikkelde landen het inzicht doorbroken, dat het geven van ontwikkelingshulp niet alleen maar liefdadigheid is, doch een zaak van gemeenschappelijk belang van rijk en arm; een beleidshandeling, die op langere termijn het internationale algemeen belang dient.

Voorts is in de achterliggende jaren de internationale samenwerking ten behoeve van de minder-ontwikkelde landen een steeds meer gevestigde praktijk geworden. Tal van internationale organisaties, kleine en grote, regionale en wereldwijde, houden zich ermede bezig. Het besef van interdependentie der naties, ondanks Oost-West- en Noord-Zuid-tegenstellingen, breekt zich onweerstaanbaar baan. Overal is het ontwikkelingsbeleid zelf duidelijk in ontwikkeling. Voor de minder-ontwik-

⁴⁾ In een rede eveneens voor de 39e ECOSOC-zitting, 9 juli 1965.

⁵⁾ Berekeningen van de Verenigde Naties wezen uit, dat in Indonesië 50 pCt. van de stedelijke werklozen jonger is dan 25 jaar, in Ceylon zelfs 80 pCt.

economische ontwikkeling uiteenlopende meningen⁶⁾, in de praktijk bieden dergelijke bevolkingsexplosies aan de betrokken regeringen moeilijke problemen. In de Verenigde Naties breekt zich steeds meer een positieve houding baan tegenover verzoeken van lid-staten om technische hulp met betrekking tot hun bevolkingsvraagstuk.

Dit dringt temeer, nu als tweede grote probleem der minder-ontwikkelde landen hun *achterblijvende agrarische produktie* op de voorgrond is getreden. De agrarische produktie in de wereld groeit reeds met minder dan 3 pCt. per jaar, en in de ontwikkelingslanden ligt het cijfer veelal lager. Gegeven de snelle bevolkingsaanwas is de consequentie⁷⁾, dat er reeds zeven jaren lang géén merkbare stijging in de voedselproduktie per hoofd van de wereldbevolking is geweest; in het dichtbevolkte Latijns-Amerika ligt momenteel de voedselproduktie per hoofd lager dan vóór de jongste wereldoorlog. Het is duidelijk, dat een dergelijke toestand tendenties tot afremming van exporten en toeneming van importen in het leven roept, met nadelige invloed op betalingsbalanssituaties en met ondermijning van ontwikkelingskansen.

Als derde hoofdprobleem der minder-ontwikkelde landen komt in dit verband de *zware buitenlandse-schuldenlast* naar voren. Tijdens de juli-zitting van de ECOSOC bracht de vertegenwoordiger van Ghana als berekening ter tafel, dat de minder-ontwikkelde landen voor het voldoen van rente en aflossing op buitenlandse schulden in 1955 8 pCt. van de ontvangen hulp moesten inzetten, in 1964 liefst 30 pCt. Gezien de toch reeds delicate betalingsbalanspositie van de ontwikkelingslanden en hun nog geenszins bevredigde behoefte aan ontwikkelingskapitaal, vormt de schuldenlast een duidelijke „bottle-neck”, die op de een of andere wijze zal moeten worden verwijderd, willen potentiële doorbraakmogelijkheden naar lotsverbetering in werkelijkheid worden omgezet.

Ten slotte kennen de minder-ontwikkelde landen als vierde hoofdprobleem een *schromelijk gebrek aan geschoolde arbeidskrachten en deskundig personeel* op alle niveaus. In het algemeen berust het proces van economische ontwikkeling op volle inzet van menselijk kennen en kunnen, op de georganiseerde en organiserende werkzaamheid van 's mensen geest en intellect. Wanneer de benodigde kennis en vaardigheden geheel of gedeeltelijk ontbreken, bestaat er een ernstige hindernis, die op straffe van achterblijven moet worden geëlimineerd. Zowel in de theorie als in de praktijk is de enorme betekenis van de menselijke factor in de economische ontwikkeling de laatste jaren duidelijk op de voorgrond gekomen.

Het ontwikkelingsbeleid van morgen.

Kort samengevat is de situatie van de minder-ontwikkelde landen dus deze: een weinig bemoedigend beeld in het heden; grote mogelijkheden in de toekomst. De activering daarvan is echter afhankelijk van het opruimen van enkele lastige hinderpalen.

De benodigde inspanning zal in de eerste plaats van de minder-ontwikkelde landen zelf moeten komen. Ook

⁶⁾ Men zie bijv. Albert O. Hirschman: „The strategy of economic development”; 8e druk, 1964, waarin een sterke bevolkingsaanwas niet ongunstig voor de economische ontwikkeling wordt geacht, zelfs een stimulans daartoe wordt genoemd.

⁷⁾ Aldus Dr. Sen in zijn reeds genoemde rede voor de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties.

echter van de meer-ontwikkelde partners. De stroom aan middelen voor ontwikkelingsfinanciering schiet niet alleen tekort (óók in Nederland) in vergelijking met het in de Verenigde Naties aanvaarde doelcijfer van minimaal 1 pCt. van de nationale inkomens der rijkere landen per jaar; er is bovendien sinds 1961 een einde gekomen aan de stijging, die de hulpverlening tevoren jaarlijks had vertoond. Er bestaat voor de Westelijke naties een duidelijke taak in het doorbreken van dit plafond, in het beschikbaar stellen van ruimere middelen voor ontwikkelingsfinanciering, en dan op gemakkelijker voorwaarden dan voorheen.

De meer-ontwikkelde landen kunnen deze taak niet elk voor zich, in isolatie, uitvoeren. Gezamenlijk overleg — een goed voorbeeld is het „Development Assistance Committee” van de O.E.S.O. te Parijs — is onontbeerlijk. Méér nog: de oplossing van het ontwikkelingsprobleem, centraal vraagstuk van deze tijd, vereist van meer- en minder-ontwikkelde landen een gezamenlijke aanpak, gericht op meer coherente en doeltreffende actie dan tot nu toe is ontplooid⁸⁾.

In de Verenigde Naties wordt deze noodzaak duidelijker dan ooit beseft. De recente zitting van de Economische en Sociale Raad gaf blijk van het verlangen der lid-staten om de krachtsinspanningen ten behoeve van het ontwikkelingsdecennium beter dan voorheen op hoofdzaken te concentreren, prioriteiten scherper af te bakenen, ontwikkelingsprogramma's en -projecten beter te coördineren. Men wil het proces van economische ontwikkeling meer doeltreffend dan voorheen uitstippelen, uitvoeren en tot een succesvol einde brengen. Wat in de Verenigde Naties groeiende is, zij het ook langzaam, is een waarlijk *internationaal ontwikkelingsbeleid*, een „convergente strategie”⁹⁾ van de economisch-sociale verheffing der armere landen.

Het verlenen van ontwikkelingshulp groeit zodoende inderdaad uit boven een gebaar. Het wordt voor elk donorland een beleidshandeling met doorwerking in velerlei richting. Waterdichte schotten, zoals lange tijd bestaande tussen „trade” en „aid”, beginnen weg te vallen. Wil men minder-ontwikkelde landen bijv. tot industriële ontplooiing brengen, dan kan dat niet meer door het incidenteel aanbieden van een staalfabriek. Nodig is, als tegenhanger van een doeltreffende politiek van deze landen zelf tot economisch-sociale ontplooiing, een Westelijk structuurbeleid, dat naast het beschikbaar stellen van de vereiste deskundigheid en financieringsmiddelen, ook blijvende afzetperspectieven aan de nieuwkomers biedt. Dit betekent een vooruitziende monetaire en handelspolitiek, gekoppeld aan een aanpassing van het eigen, meer ontwikkelde productiepatroon; kortom: een veelomvattend beleid op langere termijn¹⁰⁾. Dat er thans in de Westelijke wereld tendenties in die richting merkbaar beginnen te worden, is voor de ontwikkelingslanden, en voor de wereldeconomie als geheel, een bemoedigend teken.

New York.

I. H. L.

⁸⁾ Dit thema werd door Minister Bot naar voren gebracht in een redevoering voor het „Development Assistance Committee” te Parijs op 22 juli 1965.

⁹⁾ Term afkomstig van wijlen Adlai E. Stevenson.

¹⁰⁾ Over de vormgeving van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid hield Minister Bot op 21 juli 1965 een belangwekkende redevoering in de Eerste Kamer der Staten-Generaal; Handelingen Zitting 1964—1965, blz. 847 e.v. Men zie ook het artikel „Ontwikkelingslanden en industrieel beleid van de industrielanden” door Dr. H. J. van Oorschot in „E.-S.B.” van 9 juni 1965, blz. 528.

Financieringsmoeilijkheden voor de woningbouw

In mijn vorige artikel ¹⁾ heb ik enkele bezwaren naar voren gebracht tegen het door de regering ontwikkelde woningbouwprogramma voor 1966.

Mijn voornaamste bezwaar is, dat dit programma tegenover de sterk gedifferentieerde vraag naar woningen — een vraag die vele malen groter is dan het actuele tekort en die naar mate de welvaart, toeneemt steeds meer gedifferentieerd wordt — niet een even gedifferentieerd aanbod, doch integendeel een zeer eenzijdig aanbod stelt. Deze eenzijdigheid is te ernstiger naar mate het woningbouwprogramma meer een gedwongen programma wordt en minder ruimte wordt gelaten voor een vrije ontwikkeling van de bouw.

Door dit bouwprogramma — zo heb ik verder betoogd — wordt de doorstroming niet bevorderd, doch integendeel ernstig afgeremd. Een afremming, die dan weer door een ingewikkeld stelsel van huur- en subsidie-maatregelen moet worden gecompenseerd.

Het motief, dat vóór dit programma zou kunnen pleiten, namelijk de woningbehoefte van de weinig-draagkrachtigen, is al lang door de feiten achterhaald. Voor een werkelijk weinig-draagkrachtig gezin — waarvan er veel meer zijn dan een oppervlakkig beschouwer van onze welvaartsstaat zou denken — is ook de goedkoopste en meest sober gehouden woningwetwoning veel te duur. Deze gegadigden moeten met bestaande woningwetwoningen worden geholpen en dit kan gemakkelijk, wanneer wij slechts de doorstroming behoorlijk op gang brengen.

Nu kan men tegen mij aanvoeren, dat er voor de regering nog een ander motief kan zijn om op een zo ruime schaal de bouw van woningwetwoningen te bevorderen, namelijk de moeilijkheden op de geldmarkt en de zeer hoge rentevoet. De particuliere woningbouw ondervindt inderdaad deze moeilijkheden in aanzienlijke mate. De verkoop van woningen ten behoeve van het eigen-woningbezit loopt op het ogenblik minder vlot, omdat de kopers slechts tegen een zeer hoge rente en onder bezwarende voorwaarden hypotheek kunnen verkrijgen. Ook de bouw van huurwoningen ondervindt hypotheekmoeilijkheden en de verkoop aan de institutionele beleggers stagneert.

Het geld is op het ogenblik schaars en duur. De rentevoet, die nog niet zo heel lang geleden $4\frac{3}{4}$ à 5 pCt. was, bedraagt thans 7 à $7\frac{1}{4}$ pCt. Men moet hierbij bedenken, dat een stijging van de rentevoet van 5 tot 7 pCt. op de exploitatiekosten hetzelfde effect heeft als een stijging van de bouwkosten van f. 30.000 tot f. 42.000. In beide gevallen stijgen de exploitatiekosten van f. 1.500 tot f. 2.100 per jaar.

Zowel de hypotheekbanken als de institutionele beleggers nemen op het ogenblik een afwachtende houding aan. Ten-onrechte, want er is geen enkel uitzicht, dat het

bouwen goedkoper zal worden. Het is ook hun belang, dat de particuliere bouw voortgaat.

De financiële moeilijkheden blijken op het ogenblik een terugslag te hebben op de particuliere bouwbedrijvigheid. In het eerste halfjaar 1965 is met de bouw van 28.665 particuliere woningen begonnen, waarvan 16.451 ongesubsidieerd. In het eerste halfjaar van 1964 waren deze cijfers 30.856 en 18.621. Op 30 juni 1965 waren in uitvoering 71.985 particuliere woningen, waarvan 41.490 ongesubsidieerd. Op 30 juni 1964 waren deze cijfers 75.473 en 44.596.

Een ander verschijnsel, dat de laatste tijd de aandacht heeft getrokken, is dat in verschillende gemeenten vrij dure particuliere woningen leegstaan, omdat die geen kopers kunnen vinden. Ook hierin doet de hoge rentestand zijn invloed gelden, alsook de moeilijkheid voor de kopers om een hypotheek te krijgen op aanvaardbare voorwaarden. Een andere omstandigheid, die niet mag worden voorbijgezien, is dat bij het verlenen van rijks-goedkeuringen nogal eens voorrang wordt gegeven aan wat men noemt „dure” woningen. Vele gemeentebesturen willen het aanzien en het aspect van hun gemeente verhogen door voorkeur te verlenen aan die woningen, welke als het summum van de welvaartsstaat gelden: dure bungalows. En verder dient men ook ten minste één torenflat te hebben met liften en alle verdere comfort. De verkoop van deze woningen is op het ogenblik duidelijk gestagneerd ten gevolge van de financiële situatie.

Gezwegen zij dan nog maar van de ongeoorloofde manipulaties, die tegenwoordig op grote schaal worden toegepast, waarbij een stuk van de bouwkosten en de grondkosten van de woningwetbouw wordt „verschreven” naar de ongesubsidieerde bouw. Door dergelijke immorele handelingen wordt de particuliere bouw onnodig duur gemaakt. Tot voor kort namen de kopers deze last nog wel op hun schouders — zij wisten trouwens niet, dat de overheid er zulke praktijken op nahield — maar nu de rente zo hoog is geworden, werkt ook deze factor mee om de ongesubsidieerde woningen moeilijker verkoopbaar te maken.

Hoe dit alles ook zij, wij staan voor het feit, dat de particuliere woningbouw bemoeilijkt wordt door de financiële situatie. In hoeverre de overheid zelf aan het ontstaan van deze situatie schuldig is, onttrekt zich aan mijn beoordeling.

Welke houding moet nu de overheid tegenover deze situatie aannemen? Hierbij moet voorop worden gesteld, dat een juist beleid van de overheid ten aanzien van de woningvoorziening eist, dat gestreefd wordt naar het herstel van normale verhoudingen, dat wil zeggen dat in de woningbehoefte van ieder, die op normale wijze zijn

¹⁾ Zie: „Het woningbouwprogramma 1966” in „E.-S.B.” van 13 oktober 1965.

gezin kan onderhouden overeenkomstig de normen van de tegenwoordige samenleving, *zonder financiële hulp* van de overheid behoort te worden voorzien.

De overheid, die toch al genoeg op haar schouders heeft, kan dan alle middelen, die zij voor de volkshuisvesting beschikbaar kan stellen, inzetten voor de maatschappelijk zwakken, voor krotopruijing, voor sanering, kortom voor al die doeleinden, waarbij hulp wordt verleend aan die groepen, die niet of niet voldoende delen in de stijgende welvaart. Ieder ander beleid schiet sociaal gezien tekort.

Dit houdt in, dat de overheid tot taak heeft, niet om een steeds groter deel van de woningproductie zelf te financieren, maar integendeel de bouw, die *geen* overheidsfinanciering vraagt, te stimuleren en eventuele hinderpalen, die deze bouw in de weg staan, te verwijderen. Zulke een hinderpaal is thans de financiële situatie.

Onder abnormale verhoudingen — en de verhoudingen zijn op het terrein van de woningvoorziening bepaald nog abnormaal — kan het noodzakelijk zijn, dat de overheid hulp verleent. Zij doet dit thans door woningwetbijdragen en bouwpremies, zo lang het huurpeil nog niet gezond is geworden. Zij kan dit echter ook op andere wijze doen.

Een situatie als thans bestaat, heeft zich in het verleden wel eens eerder voorgedaan. Zo lezen wij in het jaarverslag van de hoofdinspecteur voor de volkshuisvesting over 1924 het volgende:

„In verband met de ingetreden stabilisatie van de bouwkosten is voor de particuliere bouwnijverheid steun in de vorm van een bijdrage à fonds perdu niet meer nodig. De volledige herleving van de particuliere bouw wordt echter in hoge mate belemmerd door credietmoeilijkheden”.

Het verslag wijst dan met name op de bezwarende voorwaarden verbonden aan het verkrijgen van tweede hypotheek en de hoge rente, en vervolgt dan:

„Om aan al deze moeilijkheden tegemoet te komen besloot de Regering over te gaan tot het verstrekken van voorschotten uit 's Rijks kas voor de bouw van arbeiderswoningen, welke voorschotten zouden worden verleend onder verband van *tweede* hypotheek. De hierop betrekking hebbende regeling werd vastgesteld bij beschikking van 14 Augustus 1924. Voor het verstrekken van deze tweede hypotheek werd voor de naaste toekomst door de Minister van Financiën f. 6 miljoen beschikbaar gesteld. Dit bedrag is voldoende te achten voor de bouw van ten minste 10.000 woningen”.

Deze regeling trad 1 september 1924 in werking. Zij was slechts van toepassing op woningen met ten hoogste een inhoud van 260 m³ voor eengezinshuizen, 225 m³ voor beneden- en bovenwoningen en 200 m³ voor etagewoningen. Deze maten moeten natuurlijk worden gezien in het licht van de destijds geldende normen.

En wat was nu het effect van deze regeling? Slaan wij het verslag van de hoofdinspecteur over 1931 op,

dan blijkt, dat in 7 jaren voor 10.263 woningen een tweede hypotheek is toegezegd van gemiddeld f. 570 per woning. Van deze woningen waren er 1.957 niet gebouwd, terwijl uiteindelijk op 4.353 woningen een tweede hypotheek was gevestigd (gemiddeld bedrag f. 375). Van de rond 8.300 woningen, die *wel* gebouwd zijn, heeft dus slechts ruim de helft van de tweede hypotheek gebruik gemaakt. De overige hebben zichzelf weten te redden.

In dit laatste ligt juist een belangrijk facet van deze regeling, waaromtrent de hoofdinspecteur in zijn verslag over 1926 schreef:

„In dat geval heeft de regeling echter toch aan haar bedoeling voldaan. De regeling toch bedoelde de particuliere bouwer te helpen bij de heersende credietmoeilijkheden en hem de zekerheid te geven, dat hij na de voltooiing van de bouw een vaste post tot een voldoende hoog bedrag zal kunnen afsluiten. De toegezegde tweede hypotheek nam het risico hiervan weg en stelde de bouwer in staat ook bij onzekerheid van particuliere credieten zijn bedrijf voort te zetten. Wanneer hij dan na voltooiing geen tweede hypotheek van het Rijk behoefde, bleef nochtans de totstandkoming der woningen resultaat van de Rijkshypotheekregeling”.

Op het ogenblik bestaan er kredietmoeilijkheden van overeenkomstige aard als in 1924. Er is dus bepaald wel aanleiding voor de overheid om hier speciale maatregelen te overwegen.

Het voorbeeld van 1924 bewijst, dat met zeer bescheiden middelen veel kan worden bereikt. Er is dus zeker geen behoefte om, zoals wel wordt gesuggereerd, nog eens extra 10.000 woningwetwoningen te bouwen en daarvoor nog eens een kleine f. 300 mln. voor voorschotten uit te trekken. Wanneer de overheid zou besluiten om voor 10.000 particuliere woningen, waarvan de kosten niet meer dan bijv. f. 35.000 bedragen, tweede hypotheek van bijv. f. 5.000 per woning beschikbaar te stellen, dan zou voor f. 50 mln. een beter resultaat worden bereikt met bovendien de kans, dat de helft van dit bedrag niet wordt opgevraagd.

Ik wil deze gedachte, die gebaseerd is op een waardevolle ervaring, graag met nadruk onder de aandacht brengen. Willen wij streven naar gezonde toestanden op de woningmarkt en een duurzame ruime produktie, die ons in staat zal stellen ook andere volkshuisvestingsproblemen aan te pakken, dan is er maar één weg. De overheid moet voor alle bouw, die *zonder hulp* van de overheid tot stand komt, *zoveel mogelijk ruimte* maken. En wanneer zich voor deze bouw conjuncturele moeilijkheden voordoen, moet de overheid alleen in de uiterste noodzaak zelf de taak overnemen, doch zo lang mogelijk door passende maatregelen hulp bieden om de moeilijkheden te ondervangen. Dat kost aanmerkelijk minder offers en is meer in het belang van een gezonde woningvoorziening.

Hilversum.

[Prof. Dr. Ir. H. G. VAN BEUSEKOM.]

(I. M.)

N.V. SLAVENBURG'S BANK

Quo vadis Luns?

Stijl en toon van het stukje „Quo vadis Luns?” van de heer G. A. van Haeften, geplaatst in „E.-S.B.” van 25 augustus jl. dat ik wegens vakantie met vertraging las, doen een ogenblik denken aan een satire. Maar al spoedig blijkt dat het hem bittere ernst is. En bij zoveel ernst voor een zo moeilijk verdedigbare zaak wrijft men zich wel even de ogen uit. De schrijver blijkt waarlijk een meester in het omkeren van de situatie. Mogen wij, ondanks zijn zelfverzekerdheid, toch een paar kleine vragen stellen?

Kan de hele toestand werkelijk simpelweg teruggebracht worden tot een lachwekkende poging van het vermetele Nederland om de generaal zijn willetje op te leggen? Is hij werkelijk blind voor het feit dat de Nederlandse onderhandelaars in hun standpunt bepaald niet alleen stonden, en — waarlijk niet bij toeval — zich in het gezelschap bevonden van hun Duitse en Italiaanse collega's, de E.E.G.-Commissie en diverse parlementen, met een steeds meer laverende Spaak en het steeds schuchtere Luxemburg ergens op het middenveld? Wie tracht aan wie zijn wil op te leggen? En als de heer Van Haeften aanraadt, vooral zo weinig mogelijk af te dwingen, is hij er zich dan helemaal niet van bewust dat zijn wijze raadgeving ook aan iemand anders dan Luns gericht zou kunnen worden, en dat al precies hetzelfde geldt voor zijn vraag omtrent het gebrek aan levenskracht van een onder dwang — bijv. via persconferenties en TV-ultimata — tot stand te komen gemeenschappelijke landbouwmarkt? Als het uitgerekend de Nederlanders moeten zijn die zich zouden moeten haasten om toe te geven en — want de heer Van Haeften is veeleisend, meer nog dan de generaal — in één adem ook nog een verlenging van de tweede etappe te accepteren, om de E.E.G. weer in het „rechte” spoor te brengen en weer wat rust te hebben, zou dan niemand kunnen vragen waar, na al die concessies, dat spoor wel zo recht naar toe leidt en wat voor rust dat is?

Maar neen, wij moeten de heer Van Haeften blijkbaar niet naar zulke dingen vragen en ons in de aldus verkregen E.E.G.-rust slechts met die zaken bezighouden die „zonder onenigheid kunnen worden geregeld”. Dat zal uiteraard een heerlijke E.E.G. worden, zonder vermoeiende Raadszittingen en zeker zonder nachtrust rovende marathons, want we praten alleen over dingen waar we het al over eens zijn. Van die zaken hebben we dan, naar het recept van de heer Van Haeften, een lijst opgesteld, een minimum-programma, dat er wel zeer minimaal uit zal zien, maar hoe minimaler hoe beter voor onze rust. Dan houden we ook rustig de deur voor de Engelsen open, behalve de landbouwdeur, maar ja wat wil men, die rust is ons te lief, en die zal ons hopelijk ook enige storende dingen helpen vergeten, bijv. dat die befaamde deur eigenlijk allang dichtgeslagen is, vooral omdat dat niet zo rustig ging.

Daarmee is het, althans voor ons, niet afgelopen. Want als we ons rustig genoeg gehouden hebben, krijgen we van de heer Van Haeften een eervolle vermelding. Voor ons geduld of voor onze lijdzaamheid? Neen, voor onze flinkheid. En de heer Van Haeften kan het

elk aandeel

'Vereenigd

Bezit van

1894'

vormt in

feite een

deskundig

samengestelde

aandelen-

portefeuille

Dit is mogelijk, omdat 'Vereenigd Bezit' een beleggingsmaatschappij is, die de gezamenlijke inbreng van haar aandeelhouders belegt in circa 200 zorgvuldig geselecteerde fondsen. Zodoende wordt een belang verkregen bij tal van bedrijfstakken in binnen- en buitenland. Elk aandeel 'Vereenigd Bezit van 1894' verschaft U een aantrekkelijk rendement met beperking van risico.

Alle banken en commissarissen kunnen U inlichten.

**N.V. VEREENIGD
BEZIT VAN 1894**

BELEGGINGSMAATSCHAPPIJ

Westersingel 84, Rotterdam

*De voordelen van aandelenbezit
met beperking van risico*

weten. Want toen, na alle vruchteloze dreigementen ten slotte de daad bij het martiale woord gevoegd en de E.E.G.-activiteit was vastgelopen, was hij zo flink om zijn stem te verheffen ten einde het E.E.G.-regiment aan het hardleerse verstand te brengen, dat iedereen uit de pas liep, behalve de generaal.

Hocilaart (België), 3 september 1965.

Mr. M. VAN LUNEN.

NASCHRIFT

De heer Van Lunen stelt vragen, doch verlangt geen antwoord. Desondanks ga ik gaarne op een enkele in: op de vraag wie eind juni wie trachtte te dwingen. Frankrijks partners waren erop uit tegen de uitdrukkelijke wil van dat land een verdragswijziging af te dwingen; zij wilden via de landbouwregeling aan het college in Straatsburg enige macht overdragen, die aan de benaming „parlement” wat meer inhoud zou geven dan door het Verdrag van Rome daaraan wordt toegekend. Men bedenke wel, dat ik ongeveer een maand vóór de persconferentie van 9 september mijn stukje schreef en dat wij sindsdien weten dat de generaal er eveneens op uit is een verdragswijziging af te dwingen.

Toen ik schreef, verdacht ik de generaal ervan gebruik te willen maken van een verdragsbepaling, die uitstel mogelijk maakt. Daar zou men op moeten ingaan, meende ik, want een (vooral tijdelijke) tempering van de integratie, wat meer rust, zou de juiste bouw van de E.E.G. bevorderen, terwijl daarmee de kans op toetreding van Engeland vergroot werd. Leek verlenging voor ons land voordelig, aanvaarding daarvan zou betekenen het verlaten van onze lang voorgestane politiek van snelle en vergaande integratie; het desondanks aanvaarden zou de schijn wekken dat wij voor de druk van de generaal weken en een dergelijke ommezwaai vérgt meer moed dan nodig was toen wij in juni met zijn vijven trachtten een gunstige constellatie uit te buiten.

Sinds de persconferentie, is bekend dat de generaal een verdragswijziging poogt af te dwingen, die de E.E.G. krachteloos zou maken. Hoewel mij niet gevraagd werd wat ik daarvan vind, wil ik aangeven zulks onaanvaardbaar te achten. Geen verdragswijziging, wel gebruikmaken van een uitstel mogelijk makende clausule en vermindering van de integratiedrift heb ik bepleit. Dat omtrent de wenselijkheid daarvan verschil van inzicht bestaat, wist ik, niet dat zulks juist opgedane vakantierust kon bederven.

's-Gravenhage, 12 oktober 1965.

Mr. G. A. VAN HAEFTEN.

De Duitse zeevisserij

Modernisering met hulp van de Staat

In het artikel van de heer Van den Berk in „E.-S.B.” van 28 juli jl. heb ik node gegevens gemist over de *rentabiliteit* van de Duitse zeevisserij. Op zichzelf is het interessant te weten dat de Duitse regering de zeevisserij heeft gestimuleerd en kennis te nemen van de omvang en capaciteit van de vloot in de Bondsrepubliek; belangrijker lijkt mij echter de *rentabiliteit*. De Nederlandse zeevisserij is momenteel op een dieptepunt en pogingen tot de zgn. verre visserij worden slechts aarze-

lend ondernomen. Natuurlijk is met overheidssteun een concurrerende vloot op te bouwen en te handhaven, maar voor de werkgelegenheid is dat op het ogenblik niet nodig. De vraag rijst daarom of de overheids-gelden niet nuttiger kunnen worden besteed, temeer omdat import van buitenlandse vis goedkoper is, ook voor de consument.

Utrecht.

O. DE VRIES.

NASCHRIFT

Over de rentabiliteit van de Duitse zeevisserij zijn geen recentere gegevens bekend dan die van 1963. In dat jaar werden 54 visserijbedrijven op hun rentabiliteit onderzocht. Uit dat onderzoek bleek, dat kotters met een lengte van 20 tot 24 meter voor de vangst op de Noordzee gemiddeld 128.803 mark binnenbrachten, terwijl de totale uitgaven 115.624 mark bedroegen. De zuivere winst bedroeg 13.179 mark. Wat de vangst op de Oostzee betreft stonden inkomsten per kotter van 99.368 mark tegenover uitgaven van 96.782, zodat hier een batig saldo van slechts 2.586 mark overbleef. Onder uitgaven zijn ook afschrijvingen begrepen van 16.000 tot 18.000 mark.

Berlijn.

L. J. M. VAN DEN BERK.

BOEKBESPREKINGEN

W. H. van Baarle en Mr. C. W. Zeylstra: Reclame, Principes en Praktijk. Deel II. H. E. Stenfort Kroese N.V., Leiden 1965, 403 blz. + XII, f. 34.

Dit tweede deel van *Reclame, Principes en Praktijk* is ongeveer een jaar na het eerste deel verschenen, en heeft voornamelijk de reclamemedia tot onderwerp. Hoofdstuk- en bladzijdenummering zijn doorlopend gehouden, maar dit tweede deel laat zich door een gering aantal verwijzingen naar eerdere hoofdstukken als een boek op zich lezen. De stof valt duidelijk uiteen in drie delen. De eerste 90 bladzijden worden gevormd door de hoofdstukken „Media-planning en Media-evaluatie” en „Media-research en Media-coördinatie”. De medewerking van Mr. John Knecht aan deze onderdelen zij uitdrukkelijk genoemd. In de volgende acht hoofdstukken komen de diverse typen van media successievelijk ter sprake. Onder de titels: pers-reclame, rechtstreekse reclame, buitenreclame, bioscoop-reclame, televisiereclame, radioreclame, reclame op de plaats van aankoop en „andere reclame-activiteiten” wordt een compleet en gedetailleerd overzicht van het moderne media-arsenaal geboden. De resterende 70 bladzijden zijn gewijd aan onderwerpen van geheel andere aard, nl. aan de organisatie en ordening van het reclamewezen, reclame-onderwijs en -opleiding en ten slotte „reclame en recht”. Voor dit laatste hoofdstuk konden de auteurs wederom een beroep doen op een deskundige (Mr. J. E. Grootjans).

Wanneer de emancipatie van de media-man in ons land ooit een probleem is geweest of nog is, dan geeft dit boek hem vooral in de eerste hoofdstukken de plaats waarop hij recht heeft. Dat blijkt uit de relatief hoge jaarsalarissen van media-specialisten in grote Amerikaanse reclamebureaus, maar veel meer nog uit de sleutelpositie welke de media-keuze inneemt in een weloverwogen campagneplan. De schrijvers onderscheiden in dit plan vijf fasen, t.w. het *wie* (moeten wij iets vertellen), het *wat* (gaan wij vertellen),

via welke kanalen (moet dit gebeuren), in welke vorm (geschiedt dit het best) en het waar, hoe en wanneer precies (zal de boodschap worden gelanceerd?). Door het probleem van de media-keuze in twee van deze fasen op te splitsen (de derde en de vijfde en laatste), hebben de auteurs een m.i. gelukkige oplossing geschapen voor de vraag, welke in de praktijk dikwijls aan de orde wordt gesteld, nl. of de presentatie van de boodschap ondergeschikt is aan de media-keuze dan wel omgekeerd. De wisselwerking tussen beide wordt door deze twee-deling zeer helder geïllustreerd.

Voor de indeling der media houden de schrijvers zich begrijpelijkerwijs aan de interpretatie van de Internationale Kamer van Koophandel, die elf categorieën onderscheidt, waaronder helaas ook één rubriek voorkomt — de „promotional schemes” (speciale verkoopbevordering zoals monstersverspreiding, premie- en spaaracties e.d.) — welke juist niet ten laste van het reclamebudget dient te komen. Een dergelijke indeling is echter verre te prefereren boven vrij vage onderscheidingen als massamedia versus selectieve media, of frequentiemedia versus incidentele media.

T.a.v. de media-evaluatie introduceren Van Baarle en Zeylstra een aantal niet geheel onafhankelijke criteria, waaronder het bereik, de communicatiecapaciteit, de levens- en waarnemingsduur, de hanteringswijze en waarnemingsintensiteit, de storingsintensiteit, de autoriteit, e.a. Als bijzonderheid valt hier te wijzen op het door de schrijvers met „signalement” aangeduide criterium, waaronder zij verstaan „alle fysieke, materiële eigenschappen voor zover relevant voor reclame”, dit in tegenstelling tot de technische gegevens, welke men behoeft voor een feitelijk gebruik van het medium.

Het valt enigermate te betreuren dat er zo weinig systematiek is aangebracht in deze veelheid van criteria. Wanneer het kostencriterium slechts als één van de vele wordt beschouwd, vraagt de lezer zich af: wat is nu precies de betekenis van deze opsomming? Zeker wanneer hij leest, dat: „De vraag hoe duur de inschakeling van een bepaald medium is, is een van de moeilijkst te beantwoorden vragen waarvoor de media-planner zich gesteld ziet. Naarmate het inzicht in de media-functies toeneemt, realiseert men zich deze moeilijkheid sterker” (blz. 387). Het is de concretisering van de taakstelling waar het in deze paragrafen aan schort. Dit wrekt zich bijv. ook bij de behandeling van de doublure van twee of meer media, waarvan gesteld wordt: „Doublure moet gekend worden, niet omdat het nutteloos bereik zou voorstellen, maar omdat het een schijnbaar voldoende dekking kan ontmaskeren als onvoldoende”. Een dergelijke negatieve formulering helpt de media-planner niet veel verder, en legt ook teveel nadruk op het dekkingsaspect. Een punt dat in dit verband aandacht had verdiend, is de relatie tussen het netto bereik van een combinatie van n media en alle n -voudige overlappingen. In geval van meer dan twee media is het immers *niet* meer waar, dat de netto dekking wordt gevonden door van de bruto dekking de doublures, triplures enz. af te trekken.

Het tweede hoofdstuk biedt een zeer actuele beschouwing van de media-research, welke overigens — niet alleen in ons land — helaas nog in de kinderschoenen staat. Het is

met gepaste trots, dat de auteurs vermelden dat de in ons land gebruikelijke definitie van een lezer op basis van de leesgewoonte internationaal veld wint, zeker in vergelijking met de traditionele Britse definitie, welke uitgaat van het concrete leesgedrag. Enig commentaar verdient de paragraaf „Presentatie en interpretatie” (blz. 424). De auteurs nemen hier stelling tegen vermelding van steekproefuitkomsten in vele media-analyses in honderdsten en tienden van procenten, waar een afronding vereist is. N.a.v. een praktijkvoorbeeld waarin bij een steekproef van 146 waarnemingen een uitkomst als 20,54 pCt. werd opgegeven, merken de auteurs op: „... mag een steekproefuitkomst van 20,54% hoogstens geïnterpreteerd worden als ongeveer 20%. Nog juister ware in zo'n geval een vijfde geweest. Ten eerste is dat wiskundig zuiverder, omdat, ten gevolge van toevalsafwijkingen, de werkelijkheid best 19% of 21% te zien kan geven, doch waarschijnlijk niet een zesde of een vierde. Van de laatste eenheid in 20% is men niet zeker, wat bij $\frac{1}{5}$ wel het geval is (?). Ten tweede is deze afgeronde interpretatie van meer praktisch nut voor de mediaplanning. Een warenhuis dat blijkens een onderzoek door 25,2% van de stadsbevolking boven 14 jaar regelmatig wordt bezocht, heeft voor de mediaplanners een even groot bereik als een concurrerend bedrijf met 23,9%. Beide bereiken een kwart van die bevolking, ... etc.”

Het verlaten van het decimale stelsel is een aanvechtbare stap, omdat een percentage op een oneindig aantal manieren door een breuk kan worden benaderd. De meer gebruikelijke interpretatie van een uitkomst $\frac{1}{5}$ is bovendien, dat deze tussen 0 en $\frac{2}{5}$ ligt. (De eenheid is $\frac{1}{5}$). Het decimale stelsel biedt voldoende mogelijkheden om de bedoelde afronding tot stand te brengen. Acht men een uitkomst in gehele procenten namelijk niet gerechtvaardigd door het materiaal, dan kan men afronden op vijftallen, tientallen of twintigtallen van procenten. (Uitkomsten komen per slot van rekening zelden alléén voor, zodat de nauwkeurigheid uit de verzameling van percentages kan blijken). Afgezien hiervan is het merkwaardig dat media-planners niet op enige procenten verschil behoeven te letten. Waar ligt dan de grens, zo vraagt men zich af.

Bij de behandeling van de media-coördinatie sluiten de schrijvers zich voetstoots aan bij Rosser Reeves' adagium: „The answer of course is — buy dispersion... reach your audience less often, but make it as large as you can” (blz. 446). Gegronde redenen voor deze dekkings-maximalisatie voeren de auteurs echter niet aan. Wanneer namelijk „de frequentie in 't gedrang komt? Dan is het budget *blijkbaar* te laag voor de door de adverteerder aangegeven of geaccordeerde doelstelling”. Dit impliceert niets minder

(I. M.)

BELEG INTERNATIONAAL

BELEG INTERNATIONAAL

BELEG IN InterUnie

BELEG INTERNATIONAAL

BELEG INTERNATIONAAL

N.V. Internationale Beleggings Unie „Interunie”, Postbus 617, Den Haag

dan dat de marginale opbrengsten van een reclamegulden geïnvesteerd in grotere dekking *altijd* hoger zijn dan die van diezelfde gulden geïnvesteerd in herhaling. Zolang dit geen onomstotelijk feit is, is het zinloos iedere adverteerder reclaimedoelstellingen toe te schrijven, welke bestaan uit een onvoorwaardelijke eis binnen een zekere periode met een zekere boodschap een groep „prospects” *volledig* te bereiken.

In de beschrijving van de afzonderlijke media als reclamedragers zijn de schrijvers wederom op hun sterkst. In elk dezer hoofdstukken is gestreefd naar behandeling van aspecten als: historische ontwikkeling, plaats in het reclameplan, voor- en nadelen, effect- en bereikmeting, met zo nodig aanwijzingen voor het gebruik van het medium. De vlotte schrijfrant en de vele illustratieve anecdoten maken deze beschrijvingen tot een leesgenoege. Bijzondere waardering verdienen in dit kader de hoofdstukken over televisie- en radioreclame, waarvan het eerste op zich reeds een 70 bladzijden beslaat. Hoe actueel het boek op deze punten is, blijkt uit het feit dat mede in verband met de op handen zijnde televisiereclame in ons land de uitgave van het boek enige tijd werd opgehouden.

Onder voorbijgaan van de laatste drie hoofdstukken kan gemakkelijk een eindoordeel worden gegeven. Tezamen met het eerder verschenen deel geeft dit boek een volledig en deskundig overzicht van de reclame in al haar facetten. Het is gelijkelijk boeiend voor de vaktechnicus, de leek en de commerciële man, en het bewaart een gelukkig evenwicht tussen leerboek en naslagwerk. Slechts het gemis van een trefwoordenregister doet zich gevoelen.

W. H. van Baarle zelf heeft de verschijning van dit tweede deel helaas niet mogen meemaken. Dit standaardwerk zal zijn naam nog lang in ere blijven dragen.

Leiden.

G. J. AEYELTS AVERINK.

James L. Knipe: The Federal Reserve and the American dollar; problems and policies 1946-1964. The University of North Carolina Press, Chapel Hill 1965, 321 blz.

Aard en inhoud van het onderhavige boek worden het beste weergegeven door de schrijver zelf, die in zijn voorwoord zegt: „This is a history and evaluation of what has happened in the field of American monetary management since 1946, followed by an outline of the steps which might be taken to meet the problems shaping up for the near future”.

In het eerste hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de organisatiestructuur van het Federal Reserve System; tevens wordt uiteengezet op welke wijze deze centrale bank invloed kan uitoefenen op de realisatie van de uiteindelijke doelstellingen van de economische politiek. In de hoofdstukken 2, 3, 4, 5 en 7, die elk betrekking hebben op een naoorlogse conjunctuurcyclus, worden de conjuncturele situatie, het gevoerde monetaire beleid en de daarop uitgeoefende kritiek beschreven.

In hoofdstuk 6 worden de problemen behandeld, die zich sedert 1958 hebben voorgedaan t.a.v. de Amerikaanse betalingsbalans en de wijzen, waarop men heeft getracht deze problemen op te lossen. Schrijver stelt o.m. dat de autoriteiten in de Verenigde Staten veel te laat

(nl. pas in 1960) aandacht gingen besteden aan de betalingsbalansmoeilijkheden. Bovendien was hun vertraagde reactie aanvankelijk veeleer gericht op de voortdurende wegstroming van kort kapitaal en op de versnelde omzetting van buitenlandse dollareserves in goud dan op het meer fundamentele probleem van het tekort in de „basic balance”.

Knipe wijdt op verschillende plaatsen in zijn boek aandacht aan de discussies, die in de Verenigde Staten in 1958 en 1962/1964 — i.v.m. de door de regering voorgestelde belastingverlagingen — werden gevoerd over de toelaatbaarheid en wenselijkheid van een begrotings-tekort als instrument van het conjunctuurbeleid. Voorts komt herhaaldelijk de strijd aan de orde, welke in de Verenigde Staten vrijwel permanent schijnt te worden geleverd over het monetaire beleid. „Progressieven” verwijten het Federal Reserve System een te restrictief beleid, dat te weinig oog heeft voor de bevordering van de economische groei en van de binnenlandse werkgelegenheid; „conservatieven” daarentegen zijn van mening dat het monetaire beleid te expansief en inflatoir is en te weinig aandacht besteedt aan de handhaving van de dollarwaarde en aan het evenwicht op de betalingsbalans. Schrijver uit ook meermalen kritiek op de vaagheid van de bewoordingen, waarin de „policy entries” van het Open Market Committee zijn gesteld.

In het laatste hoofdstuk worden door Knipe diverse aanbevelingen gedaan voor een verbetering van structuur en werkwijze van het Federal Reserve System, zoals:

- duidelijker afbakening van de statutaire bevoegdheden;
- nauwere samenwerking met de Schatkist;
- grotere delegatie van bevoegdheden door de Board of Governors aan ondengeschikte functionarissen;
- afsplitsing van de „regulatory and supervisory functions” (toezicht op de bedrijfsvoering der particuliere banken) ten einde de aandacht meer te kunnen concentreren op de macro-economische, monetaire politieke taak;
- verbetering van de verslaggeving; uitbreiding en verbetering van de voorlichting omtrent de visie op macro-economische problemen en omtrent de gevoerde monetaire politiek; aanmoediging van publicaties van personeel van de studiedienst.

In hoeverre deze aanbevelingen ook in de Nederlandse verhoudingen waardevol kunnen zijn voor de monetaire autoriteiten, is een vraag die stellig de aandacht verdient.

De conclusie, waartoe schrijver — die gedurende drie jaren adviseur van de President van de Federal Reserve Board is geweest — voor de Verenigde Staten is gekomen, staat vermeld in het voorwoord: „Unless a number of significant organizational and operational changes are made within the Federal Reserve Board, it may be that the System will have to face up further erosion of its ‘independence’ as the principal control force in the American monetary structure”.

Het boek is in vlotte stijl geschreven en valt wegens zijn goede informatie aan te bevelen aan hen, die belang stellen in de naoorlogse monetaire politiek in de Verenigde Staten.

's-Gravenhage.

A. M. DIERICK.

E.-S.B. 20-10-1965

De goederenbeweging in 1964 in een aantal belangrijke Westeuropese zeehavens

In „E.-S.B.” van 7 juli jl., blz. 629, publiceerden wij enige gegevens over de ontwikkeling in 1964 van het goederenverkeer in de haven van Rotterdam. Ter

vergelijking geven wij in bijgaande tabel een overzicht van de goederenbeweging in het zelfde jaar in de belangrijkste zeehavens van West-Europa.

Land	Haven	Goederenbeweging in mln. metrieke tonnen		Vooruitgang c.q. achteruitgang 1964 t.o.v. 1963	
		1963	1964	in mln. tonnen	in pCt.
Nederland	Rotterdam	103,3	113,6	+ 10,3	+ 10,0
	Amsterdam	14,5	14,7	+ 0,2	+ 1,4
België	Antwerpen	46,6	53,0 a)	+ 6,4	+ 13,7
Frankrijk	Le Havre	25,1	27,1	+ 2,0	+ 8,0
	Marseille	36,0	47,2	+ 11,2	+ 31,1
Italië	Genua	31,3	32,3	+ 1,0	+ 3,2
	Venetie	14,0	13,9	- 0,1	- 0,7
West-Duitsland	Hamburg	33,4	35,6	+ 2,2	+ 6,6
	Bremen	15,4	15,8	+ 0,4	+ 2,6
Engeland	Londen	58,4	61,3	+ 2,9	+ 5,0
	Liverpool	26,3	25,5	- 0,8	- 3,0
	Totaal	404,3	440,0	+ 35,7	+ 8,8

a) Voorlopig cijfer.

Bron: „Evolution du trafic maritime des principaux ports Européens; marchandises débarquées et embarquées”, juni 1965, uitg. Port Autonome Le Havre.

De belangrijkste negen zeehavens in de E.E.G., zoals in de tabel vermeld, hadden in 1963 een gezamenlijke goederenbeweging van 319,6 mln. ton; voor het jaar 1964 was dit 353,2 mln. ton, wat neerkomt op een stijging (t.o.v. 1963) van 33,6 mln. ton, of 10,5 pCt. De groei van Rotterdam weerspiegelt dus aardig de gemiddelde vooruitgang van de desbetreffende E.E.G.-havens.

De Franse havens delen in de groei van het goederenverkeer, waarbij het achterblijven van Le Havre t.o.v. Marseille opmerkelijk is. Wij merken hierbij echter op dat de belangrijke vermeerdering

van het totaal goederenverkeer in Marseille geheel is te danken aan de toename van olie(producten) en wel van 28,0 tot 39,1 mln. ton. Belangwekkend is het streven in Frankrijk om de organisatie van de zeehavens te harmoniseren in het kader van de Europese gemeenschappelijke markt. Misschien hoeven wij daarom niet zo pessimistisch te zijn over de toekomstige politiek van Frankrijk t.a.v. de E.E.G.; van de groei van de Europese Gemeenschap zullen toch ook de Franse havens profiteren.

Rotterdam.

P. KOEDIJK.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

CURSUSSEN ECONOMISCH INSTITUUT TILBURG A.M.B.I.-CURSUS 1965-1966

Evenals vorig jaar wordt door het Economisch Instituut Tilburg wederom een cursus „Automatisering en Mechanisering van de Bestuurlijke Informatieverwerking” (A.M.B.I.) verzorgd in samenwerking met de Stichting Studiecentrum voor Administratieve Automatisering.

Het A.M.B.I.-examen wordt afgenomen onder toezicht van het Ministerie van Economische Zaken en is ingesteld met het oog op de vorming van de hoogste functionarissen van informatieverwerkende afdelingen. Daarbij kan men bijv. denken aan afgestudeerde economen en organisatiedeskundigen, die zich willen ontwikkelen tot hooggekwalificeerde leiders of adviseurs op dit speciale gebied, doch evenzeer aan degenen, die reeds veel ervaring op dit gebied hebben opgedaan, maar hun kennis omtrent de administratieve organisatie willen aanpassen.

De cursus is tevens bestemd voor jonge mensen met een middelbare schoolopleiding en eventueel een M.B.A.- of S.P.D.-diploma, die nog aan het begin staan van hun loopbaan en speciale belangstelling hebben voor de bestuurlijke informatieverwerking.

De opleiding bestaat uit de volgende onderdelen:

- A. Administratief technische hulpmiddelen.
- B. Machinebesturing.
- C. Bedrijfseconomie en bedrijfsadministratie.
- D. Mathematische technieken voor de beslissingsvoorbereiding.
- E. Administratieve Organisatie.
- F. Onderzoekstechnieken.

De cursus start in Eindhoven op 25 oktober a.s. en eveneens, bij voldoende deelneming, in Zuid-Limburg. De A.M.B.I.-opleiding staat wederom onder leiding van de heer A. Meeuwis te Eindhoven.

CURSUS: „MODERNE INZICHTEN IN DE PROBLEMATIEK VAN KOSTEN EN KOSTPRIJS”

Programma

Zaterdag 20 november 1965

10.30-10.45 uur Opening van de cursus door Prof. Dr. C. F. Scheffer, Voorzitter van de Economische faculteit aan de Katholieke Hogeschool Tilburg.

10.45-12.45 uur „Het producentengedrag”; inleiding door Prof. Dr. H. A. J. F. Misset, Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

13.30-15.00 uur Discussie.

Zaterdag 4 december 1965

10.30-12.30 uur „Het informatie- en communicatieprobleem”; inleiding door Prof. A. B. Frielink, Buitengewoon Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

13.30-15.00 uur Discussie.

Zaterdag 18 december 1965

10.30-12.30 uur „Over kosten en kostprijberekening”; inleiding door Prof. Dr. H. J. van der Schroeff, Hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam.

13.30-15.00 uur Discussie.

Zaterdag 8 januari 1966

10.30-12.30 uur „Kostenberekening en prijspolitiek”; inleiding door Prof. Dr. R. Slot, Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Utrecht.

13.30-15.00 uur Discussie.

Zaterdag 22 januari 1966

10.30-12.30 uur „Winstbepaling”; inleiding door Prof. G. L. Groeneveld, Buitengewoon Hoogleraar aan de Katholieke Hogeschool Tilburg.

13.30-15.00 uur Discussie.

Zaterdag 5 februari 1966

10.30-12.30 uur „De integrale en marginale calculatie”; inleiding door Drs. J. Rijpkema, Buitengewoon Lector aan de Katholieke Hogeschool Tilburg.

13.30-15.00 uur Discussie.

Zaterdag 19 februari 1966

10.30-12.30 uur „Elektronische informatieverwerking”; inleiding door J. W. van Belkum, accountant.

13.30-15.00 uur Discussie.

Zaterdag 5 maart 1966

10.30-12.30 uur „Operations Research”; inleiding door Prof. Dr. H. O. Goldschmidt, Hoogleraar aan de Katholieke Hogeschool Tilburg.

13.30-15.00 uur Discussie.

*U reageert op
annonces in*

„E.-S.B.”?

★

*Wilt U dat dan steeds
kenbaar maken!*

Het Bestuur van de **STICHTING SPAARBANK te DELFT**
roept gegadigden op voor de functie van

DIRECTEUR

daar de huidige directeur de wens te kennen heeft
gegeven zijn functie binnenkort neer te leggen.

Gegadigden dienen in de leeftijd van ± 35 tot 45
jaar te zijn. Bij voorkeur academisch gevormd.

Brieven te richten aan het Bestuur, per adres
Mr. H. P. Bennewitz, Houttuinen 14 te Delft.

Middelgroot bedrijf, dat vloerbedekking uit harde
en zachte vezels fabriceert, roept gegadigden op
voor de functie van

■ directie-secretaris

Het ligt in de bedoeling, dat de aan te stellen func-
tionaris na enige jaren in de directie zal worden
opgenomen.

Aangezien hij dan voornamelijk de commercieel-
economische functie zal toegewezen krijgen — o.m.
de export omvattend —, zal de gezochte functionaris
over de eigenschappen en capaciteiten moeten be-
schikken, die nodig zijn om met name deze facetten
van de leiding voor zijn rekening te nemen.

Daarom gaat de voorkeur uit naar een econoom —
evt. een jurist —, zo mogelijk met export-ervaring,
die de moderne talen beheerst, „ondernemer” is en
over de intelligentie, de persoonlijkheid en de fan-
tasie beschikt om leiding te kunnen geven en als
leider aanvaard te worden. Gedacht wordt aan
iemand van ongeveer 35 jaar.

Brieven, bevattend volledige inlichtingen en zo-
mogelijk een recente pasfoto, worden gaarne inge-
wacht onder nr. E.-S.B. 42-1, postbus 42, Schiedam.
Sollicitaties zullen strikt vertrouwelijk worden be-
handeld.

Geldmarkt.

Een omvangrijke inkrimping van de bankbiljetten-circulatie, nl. met f. 209 mln., heeft in de 11 oktober eindigende week voor een verruiming van de geldmarkt gezorgd. In deze periode moest per saldo f. 65 mln. aan de Staat worden overgemaakt. Enerzijds had de betaling van aanslagen in de vennootschapsbelasting verdere voortgang, anderzijds kwamen grote bedragen vrij uit vervallend schatkistpapier. De banken waren door deze twee bewegingen in staat f. 124 mln. op de bij De Nederlandsche Bank opgenomen voorschotten in rekening-courant af te

lossen en hun tegoed bij de Centrale Bank met f. 65 mln. te vergroten, waardoor dit op f. 110 mln. is komen te staan bij een verplicht tegoed op grond van de kredietrestrictie-regeling van f. 111 mln. Een afdracht van valuta aan De Nederlandsche Bank ten bedrage van f. 43 mln. droeg eveneens bij tot de verruiming. Dit betrof niet een gewone verkoop van valuta. De banken, die de dollars aan De Nederlandsche Bank verkochten, kwamen met deze instelling overeen, deze en de bij een vorige gelegenheid verkochte valuta na een maand wederom terug te kopen. Door deze swap worden bepaalde bedragen aan dollars als het ware bij de Bank gestald.

De ontspanning op de markt weerspiegelde zich in een daling van de daggeldrente, nl. op 11 oktober van 4 pCt. tot 3½ pCt. en een dag later tot 3 pCt. Tot de ontspanning

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van

Prof. P. Hennipman,
Prof. A. M. de Jong,
Prof. F. J. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f. 30; voor studenten f. 15.

★

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM

E.-S.B. 20-10-1965

STAAT DER NEDERLANDEN

5³/₄ pct. LENING 1965 II

uitgegeven krachtens de Leningwet 1964 (Stb. nr. 185);

LENINGBEDRAG

vast te stellen na sluiting van de inschrijving

KOERS VAN UITGIFTE 99 1/4 %

Schuldbewijzen aan toonder groot nominaal f. 1000 en f. 100.
Schuldregisterinschrijvingen groot ten minste f. 100.000.

Looptijd ten hoogste 25 jaren

Aflossing in 20 gelijke jaarlijkse termijnen; eerste aflossing op 15 november 1971. Vervroegde gedeeltelijke of algehele aflossing de eerste tien jaren niet toegestaan.

Jaarcoupons per 15 november**INSCHRIJVING**

op 21 oktober 1965 van 9–16 uur

bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te Amsterdam, uitsluitend door bemiddeling van de leden van de Vereeniging voor den Effectenhandel te Amsterdam, de Vereeniging van Effectenhandelaren te Rotterdam of van de Bond voor den Geld- en Effectenhandel in de Provincie te 's-Gravenhage.

Aanvragen tot inschrijving moeten zo tijdig worden opgegeven, dat zij door de Bank of Commissionair op de inschrijvingsdag vóór 16 uur kunnen worden ingediend bij het Agentschap.

STORTING

op 16 november 1965 vóór 12.30 uur
bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam.

heeft in de afgelopen week sedert 15 oktober ook de verlaging van het verplichte tegoed ingevolge de kredietrestrictie enigszins bijgedragen, al is de druk van dit tegoed thans niet zo groot meer. Het compenserend deposito is van f. 111 mln. tot f. 70 mln. teruggelopen.

Kapitaalmarkt.

Op de beurs hebben nu al geruime tijd factoren, die een matige koersdrukkende werking uitoefenen, overheerst. De uit de Miljoenennota blijkende regeringspolitiek is er één van. Een verhoging van de vennootschapsbelasting en een verzwaring van de indirecte belastingen hebben beide de neiging de voor uitkering beschikbare winst te ver-

minderen. Het blijkt steeds moeilijker de kostenverhoging, die door de overheidspolitiek en daarnaast door de loonstijging optreedt, over de gehele linie op te vangen door een omzetstijging. De aangekondigde speculatiewinstbelasting maakt het algemene beursklimaat eveneens minder gunstig.

Op de obligatiemarkt blijft de rente heel langzaam verder stijgen. Ook op de ondershandse markt ziet men eenzelfde beweging, waarbij men in de regel eerst een daling ziet in de afgiftekoers, waarop in een volgende fase de nominale rente omhoog gaat. Op de markt voor hypothecaire leningen blijft de rente eveneens hoog met een zwakke tendentie tot stijgen.

In onze groeiende organisatie ontstaat plaatsingsmogelijkheid voor een

STAFFUNCTIONARIS

die — na ruime inwerkperiode — de leiding van onze Buitendienst zal moeten bijstaan op het terrein van de verkoopontwikkeling.

Hieronder verstaan wij o.m.:

- opleiding en training van buitendienstfunctionarissen zowel wat vakkennis als verkoopkunde betreft;
- onderzoek naar en vormgeving van bestaande en nieuwe verkoopmogelijkheden;
- periodieke voorlichting aan het verkoopapparaat;
- reclameverzorging.

Deze functie, die veel ruimte laat aan zelfstandig optreden en eigen initiatief, biedt interessante toekomstmogelijkheden.

Onze gedachten gaan uit naar een

JURIST, ECONOOM of SOCIOLOOG

in de leeftijd van 30-35 jaar.

Bekendheid met het verzekeringsbedrijf strekt tot aanbeveling, doch is geen vereiste.

Absolute geheimhouding wordt gegarandeerd.

Wij nodigen belangstellenden uit een schriftelijke sollicitatie te richten aan de chef Personeelszaken van

TIEL UTRECHT
BRANDVERZEKERING 1811
KROMME NIEUWE GRACHT 80
UTRECHT

ADVERTEREN

kost geld

*

NIET adverteren

kost veel
meer geld

!

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	30 dec. 1964	H. & L. 1965	8 okt. 1965	15 okt. 1965
Algemeen	405	410 — 357	363	365
Internationale concerns	568	583 — 505	518	521
Industrie	355	371 — 320	322	322
Scheepvaart	146	155 — 136	139	138
Banken en verzekering	236	243 — 187	189	189
Handel enz.	170	180 — 162	165	165

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen a).

Koninklijke Petroleum	f. 158,20	f. 144,80	f. 146,90
Philips G.B.	f. 145	f. 119,80	f. 124,70
Unilever	f. 141,80	f. 134,60	f. 135,60
A.K.U.	454 ³ / ₄	425	400
Expl. Mij. Scheveningen	220	175	190
Hoogovens, n.r.c.	541	504 ³ / ₄	514
Kon. Zout-Ketjen, n.r.c.	911 ¹ / ₂	835 ¹ / ₂	840

	30 dec. 1964	8 okt. 1965	15 okt. 1965
Amsterdam-Rotterdam Bank ..	f. 66,10	f. 55,10	f. 57
Nationale Nederlanden, c.	784	590 ¹ / ₄	575
Robeco	f. 224,40	f. 226	f. 227

New York.

Dow Jones Industrials	874	938	941
-----------------------------	-----	-----	-----

Rentestand.

Langlopende staatsobligaties b)	5,17	5,63	5,64
Aandelen: internationalen b) ..	3,4	.	3,90 c)
lokale b)	3,3	.	4,10 c)
Disconto driemaands schatkist- papier	3 ¹ / ₁₆	4 ¹ / ₈	4 ¹ / ₈

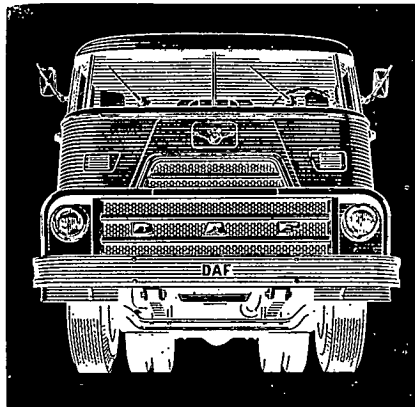
a) Aangepast voor kapitaalwijzigingen.
b) Bron: Amsterdam-Rotterdam Bank.
c) 30 september 1965.

C. D. JONGMAN.

Voor
reclame

kan men
te veel
en ook
te weinig
uitgeven

De meeste mislukkingen
zijn vaak het
gevolg van het laatste

Van Doorne's
Automobielfabriek N.V.
Eindhoven

zoekt ten behoeve van haar
hoofdafdeling service een

BEDRIJFS-ECONOMISCH MEDEWERKER

Tot zijn taak zullen gaan behoren
bedrijfseconomische en organisatori-
sche onderzoeken, de interne con-
trôle, alsmede het toezicht op het
administratief gebeuren bij de onder-
scheidende afdelingen.

Onze gedachten gaan uit naar

EEN JONG ECONOOM

die na een ruime inwerkperiode in
staat zal zijn bovengenoemde functie
te gaan vervullen.

Schriftelijke sollicitaties met pasfoto en
uitvoerige bijzonderheden worden
gaarne ten spoedigste ingewacht bij
de chef van de afd. personeelszaken
Daf N.V., Geldropseweg, Eindhoven
onder vermelding van nr. 122/3051.

van Doorne's
Automobielfabriek n.v.

Eindhoven

Wat betekent

executele

door de

Kas-Associatie

Aanwijzing van de Kas-Associatie als executeur-testamentair verzekert een boedelbehandeling in absolute onpartijdigheid (in samenwerking met uw notaris) door een instelling, ervaren in vermogensbeheer en beschikkende over deskundigen op het gebied van erfrecht.

KAS-ASSOCIATIE

spuistraat 172 amsterdam

GEMEENTE ROTTERDAM

In verband met de pensionering van de huidige functionaris in het begin van het volgende jaar roepen burgemeester en wethouders sollicitanten op voor de betrekking van

hoofd van de secretarieafdeling algemene personeelszaken

wiens taak het zal zijn burgemeester en wethouders en de hoofden van de gemeentelijke diensten en bedrijven te adviseren omtrent het te volgen personeelsbeleid en de maatregelen te ontwerpen en de voorzieningen te treffen ter verzekering van een doeltreffende uitvoering van de beleidsbeslissingen. Hij zal de nodige initiatieven moeten ontwikkelen ter handhaving en bevordering van een modern personeelsbeheer.

Voor deze functie worden vereist:

- een brede algemene ontwikkeling op academisch niveau en een ruime praktische ervaring;
- kennis van de rechtspositionele voorschriften voor het overheids-personeel;
- een goed inzicht in het Arbeidsrecht en de Sociale Wetgeving;
- zeer goede redactionele vaardigheid.

Gegadigden dienen eventueel bereid te zijn zich aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Benoeming vindt plaats in de rang van hoofdadministrateur.

Salarisgrenzen f 25.000,-- - f 35.000,-- per jaar.

Aanstelling boven het minimum is mogelijk.

Sollicitaties te richten tot burgemeester en wethouders en te adresseren aan de chef van het bureau Personeelvoorziening, stadhuis, Rotterdam. Inzending binnen drie weken onder no.495.

is

Voor vacerende functies en beschikbare krachten

op hoog niveau zijn de
advertentiekolommen van
„Economisch-Statistische
Berichten” het aangewezen
medium:

1e) Omdat Uw annonce onder de aandacht komt van stafpersoneel in de grote bedrijven.

2e) Omdat Uw annonce wordt gelezen door diegenen, die de zakelijk belangrijke beslissingen nemen, of daarbij van grote invloed zijn.

Telkens en telkens blijkt ons weer hoezeer de nog steeds snel groeiende lezerskring van onze uitgave

deze wegwijzer, speciaal voor de particuliere belegger, wat inhoud, actualiteit en objectiviteit betreft waardeert.

Dit heeft vele redenen: het bevat wekelijks:

1e Interessante (hoofd)artikelen, die steeds actuele onderwerpen deskundig behandelen.

2e Een uitvoerig en levendig, bijna dynamisch geschreven beursoverzicht, de stemming goed weergevend.

3e Door een ieder te hanteren fondsanalyses, volgens een eigen praktisch systeem, enig voor Nederland.

4e Een chronique scandaleuse, fair en onderhoudend geschreven en uiter-aard zonder sensatie.

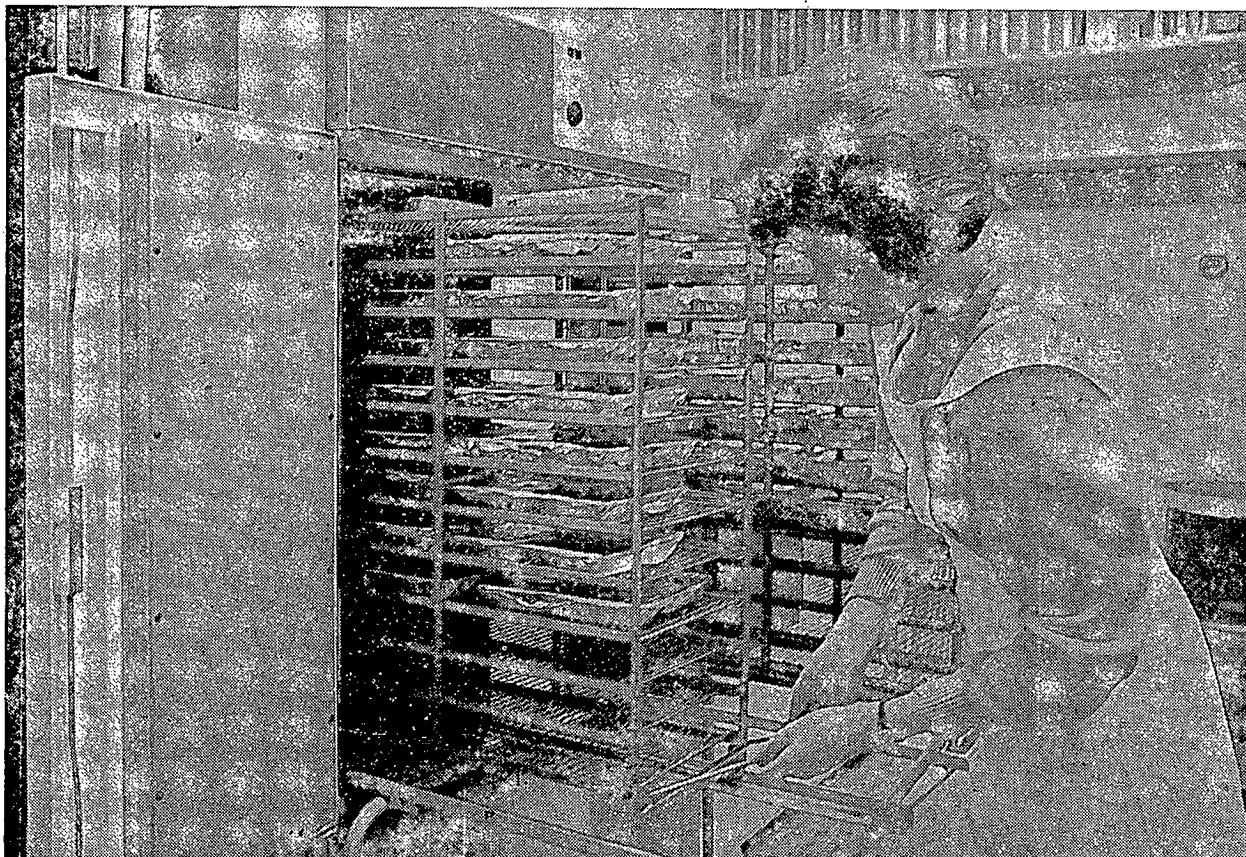
5e Een leerzame vragenrubriek, adviezen voor velen inhoudend.

6e Gegevens omtrent vele fondsen (ook van incurante) telkens wanneer hieromtrent iets te melden valt.

Wij zenden u op uw verzoek gaarne gratis een 2-tal proefnummers ter kennismaking.

Adm. Bel-Bel, Postbus 42, Schiedam.

E.-S.B. 20-10-1965

Cantine Bruynzeel Fabrieken, Zaandam

Het grote succes in moderne bedrijfsvoering

Binnen twee jaar in meer dan 100 bedrijfs-cantines diepvries-maaltijden van Iglo!

Wat zijn Iglo diepvries maaltijden?
Even vernuftig als eenvoudig. Een warme maaltijd voor uw personeel met een minimum aan materiaal! Nu kan uw bedrijf volstaan met een diepvrieskast en een verwarmingsoven, waarin 36 of 72 maaltijden binnen een half uur gebruiksklaar worden gemaakt, op elk moment dat u wenst. En... keuze uit meer dan twintig gerechten of samenstellingen.

Wat kosten Iglo diepvriesmaaltijden?
Rekent u zelf even mee... Géén grote onrendabele investeringen, géén opslagruimte, geen tijdverlies, geen afwas van borden, niets meer schoon te maken, te schillen of te snijden, nauwelijks personeel... en toch elk uur van de dag complete maaltijden voorradig. Hoe u ook rekent, de uitkomst is altijd: voordelig.

Het Iglo warme maaltijden-systeem wordt onder meer gebruikt door:

N.V. Biscuitfabriek 'Patria', Amsterdam • Eversharp Nederland N.V., Amsterdam • Sociale Verzekeringsbank, Amsterdam • Gebr. Stork en Co. N.V., Amsterdam • Pakhuismeesteren N.V., Rotterdam • N.V. Rotterdams Nieuwsblad, Rotterdam • Staatsdrukkerij en Uitgeverijbedrijf, Den Haag • N.V. Amstel Brouwerij, Amsterdam • Kon. Maatschappij 'De Schelde', Vlissingen • Martin's Air Charter, Schiphol

IGLO DIEPVRIESMAALTIJDEN

Richt uw verzoek om inlichtingen aan Iglo N.V., de heer J. van der Zeijden, Nijenoord 1 A, Utrecht, tel. 030-35641.

Bij het Westfries Bureau voor Sociaal-Wetenschappelijk Onderzoek kan worden geplaatst een

ECONOMISCH MEDEWERKER

Zijn belangrijkste taken zullen zijn :

regionaal en lokaal welvaartsonderzoek, het maken van behoeftenramingen, de economische aspecten verbonden aan stedenbouwkundig onderzoek.

Voorkeur gaat uit naar een academische studierichting sociale economie.

Salarisgrenzen f 1.118,— tot f 1.322,— per maand exclusief de bekende toelagen.

Uitvoerige sollicitaties binnen 10 dagen te zenden aan de directeur van het bureau Grote Oost 30, rood, Hoorn.

RIJKSUNIVERSITEIT LEIDEN

Bij het bureau studenten-belangen van de Leidse universiteit kan worden geplaatst een

studentendecaan (mnl.)

Zijn taak bestaat uit de behartiging van de algemene en de persoonlijke belangen der studenten en het uitbrengen van adviezen aan universitaire en ministeriële instanties.

Universitaire opleiding bij voorkeur in de juridische faculteit of de faculteit der sociale wetenschappen, en ruime belangstelling voor de maatschappelijke positie der studenten zijn vereist. — Leeftijd tot ongeveer 40 jaar. — Rang en salariëring naar leeftijd en ervaring.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk en met volledige personele gegevens te richten aan de Secretaris van de Universiteit, Stationsweg 46, te Leiden, binnen 10 dagen na het verschijnen van dit blad.

Efficiency

bespoedigt
Uw contacten
met gegadigden

★

Indien
Uw telefoonnummer
in Uw annonce
moet worden
opgenomen,
vermeld dan
tevens het

NETNUMMER

vraagt

voor zijn interne accountantsdienst.

eerste assistent accountants

In de Sikkens Groep werken een aantal bedrijven op het gebied van de fabricage en verkoop van verven, lijmen, synthetische grond- en hulpstoffen en aanverwante artikelen.

De interne accountantsdienst is belast met de controle van de diverse vestigingen in binnen- en buitenland.

Deze werkzaamheden worden ter plaatse bij de betreffende bedrijven verricht. Daarnaast worden bijzondere onderzoeken uitgevoerd op het gebied van de kostprijsberekening, rentabiliteitsprognoses, administratieve organisatie enz.

Gevraagd worden assistenten met controle-ervaring en een daarmee overeenstemmende theoretische opleiding.

Gezien de voortdurende groei van het concern en de daarmee samenhangende toeneming van de werkzaamheden van de interne accountantsdienst zijn goede perspectieven aanwezig voor de aan te stellen assistenten, ook voor hen, die op korte termijn het accountantsdiploma zullen behalen.

Schriftelijke sollicitaties met uitvoerige inlichtingen omtrent personalia, opleiding en ervaring, vergezeld van een recente pasfoto te richten aan:

sikkens groep n.v., sassenheim

afdeling Personeelszaken

JULIANA ZIEKENHUIS ZAANDAM

Het Juliana Ziekenhuis, streekziekenhuis voor de Zaanstreek, gevestigd te Zaandam, zoekt ter assistentie van de geneesheer-direkteur, in het bijzonder ten behoeve van het bedrijfs-economische beheer, een

hoofd van de financieel-economische dienst

Deze zal niet alleen leiding moeten geven aan de gehele comptabele administratie en de daarmee verband houdende personeels- en patientenadministratie, maar ook de directie en de andere hoofden van dienst ter zijde moeten staan. O.a. zal hij een voorlichtende taak krijgen met betrekking tot het personeelsbeheer en het doelmatig functioneren van de verschillende diensten. Ook de inkoop en het voorraadbeheer vallen onder zijn verantwoordelijkheid.

Gestelde eisen:

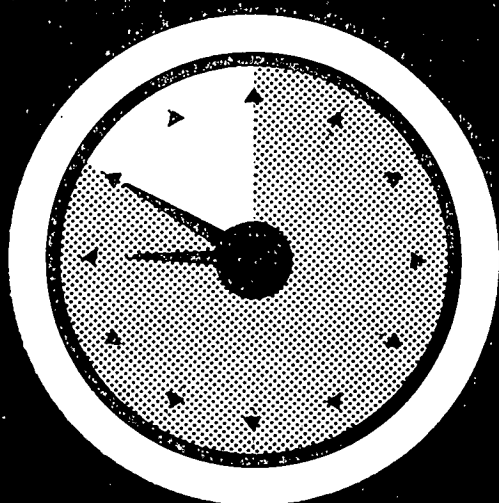
- In verband hiermede moet hij eigenschappen bezitten die een goede samenwerking en het opvolgen van zijn ideeën niet in de weg staan.
- Voorts zal hij op een grondige bedrijfseconomische scholing moeten kunnen bogen en kunnen wijzen op een meerjarige ervaring in een soortgelijke functie.
- Kennis en ervaring op het terrein van de interne organisatie strekken daarbij tot aanbeveling.
- Leeftijd tussen 30 en 40 jaar.

Brieven, voorzien van een recente pasfoto, met vermelding van personalia, opleiding en werkervaring worden gaarne verwacht onder letter C/203/2 door het Raadgevend Efficiency Bureau Bosboom en Hegener NV, Joh. Vermeerstraat 20, Amsterdam-Z.

BOSBOOM EN HEGENER

INDUSTRIE VESTIGING

Inlichtingen: Industrialisatie-raad der Friese Kernen
Sophialaan 1, Leeuwarden. Tel. (05100)-28144-28145.

FRIESLAND

50 minuten van de Randstad

Friesland, merenland maar ook industrieland met volop vestigingsmogelijkheden. Binnenkort via de IJsselmeerpolders 50 min. van de Randstad.

Friesland kunt u bouwen

en u vindt
er de mensen

Vooraan bij de explosieve ontwikkeling

Vooraan bij de explosieve ontwikkeling van computers staat Siemens: in 1958 de eerste volledig getransistoriseerde computer (Siemens 2002), in 1963 de eerste meer-kanalen computer (Siemens 3003), in 1965 de eerste computerfamilie in monoliettechniek (Siemens Systeem 4004). Vooraan ook in de toepassing van computers, b.v. universeel systeem voor productieplanning, geïntegreerd met de volledige fabrieks- en personeels-administratie; geïntegreerd systeem voor verzekeringsadministratie; SINETIK, Siemens Netwerk Techniek; in 1963 de eerste on-line real-time toepassing in Europa; in 1965 de eerste computer voor verkeersregeling in Europa. Gebruikers van Siemens computers blijven te allen tijde vooraan.

Siemens Systeem 4004 5 verschillende compatibele modellen

4004/15: een kleine computer en toch een echte computer; te gebruiken als zelfstandige informatieverwerkende installatie of als satellietinstallatie bij grotere computersystemen, direct of op afstand gekoppeld.

4004/25: een kleine tot middelgrote computer met een grote verwerkingscapaciteit voor typisch administratieve opgaven. Grote mate van simultaneïteit door een multiplexkanaal en 8 selectiekanalen.

4004/35: een kleine tot middelgrote computer, zowel geschikt voor administratieve als voor wetenschappelijke opgaven; kan zonder herprogrammering voor bepaalde veel voorkomende computers van ander fabriekaats geschreven programma's verwerken.

4004/45: een snelle middelgrote computer, bijzonder geschikt voor administratieve, wetenschappelijke en real-time toepassingen;

uitgerust met een zeer snel (300 nanoseconden/4 bytes) scratch-pad geheugen; evenals de 4004/35 in staat programma's van andere computers te verwerken.

4004/55: een grote en snelle computer met een maximale kernengeheugencapaciteit van 524.288 bytes (840 nanoseconden/4 bytes), een multiplexkanaal voor 8 besturingsorganen en 6 selectiekanalen elk voor 4 besturingsorganen; evenals de 4004/45 uitgerust met een zeer snel scratch-pad geheugen.

Volledig spectrum aan randapparatuur

Volledig software-pakket

Volledige ondersteuning bij projectering opleiding systeemanalyse, systeemontwerp en programmering

Volledig ingespeelde technische dienst
Rekencentrum in Den Haag (opening in 1966)

Nederlandsche Siemens Maatschappij N.V.
Huygenspark 38-39, Den Haag, tel. 183850

SIEMENS SYSTEEM 4004

- de derde computergeneratie